

ALGEMENE VERDUIDELIKENDE NOTA:

- [ ] Woorde in vetdruk in vierkantige hakies, dui skrapings uit bestaande verordeninge aan.
- _____ Woorde met 'n volstreep daaronder, dui invoegings in bestaande verordeninge aan.

(Engelse teks deur die President geteken)
(Goedgekeur op 21 Junie 2022)

WET**Tot wysiging van die—**

- Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, ten einde die aanhaling in die omskrywing van “Grondwet” reg te stel; nuwe omskrywings by te voeg van “inheemsekennispraktisyn”, “munisipale bestuurder”, “munisipale raad”, “munisipaliteit”, “mynbouaktiwiteit”, “omgewingsbestuursinstrument”, “oudit”, “rehabiliteer”, “swart”, “versag” en “verskuilde omgewingsinwerkings”; die omskrywing van “omgewingsinspekteur vir minerale hulpbronne” reg te stel; duidelikheid te voorsien in die omskrywing van “finansiële voorsorg”; ’n nuwe omgewingsbestuursbeginsel by te voeg om diversiteit in die sektor te bevorder; duidelikheid te voorsien oor wat ’n omgewingsbestuursinstrument is; die term omgewingsbestuursinstrument konsekwent in die Wet te gebruik; ’n gedupliseerde bepaling te verwyder oor die maak van regulasies vir die neerlê van prosedures vir die aanneming van omgewingsbestuursinstrumente; voorsiening te maak vir ’n register, en vir die beskikbaarstelling van daardie register, van alle omgewingsbestuursinstrumente wat ingevolge die Wet aangeneem is; duidelikheid te voorsien dat die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne vir mynbouaktiwiteite, soos omskryf, verantwoordelik is; duidelik te stel dat die LUR as die bevoegde owerheid gesien kan word vir die verwerking van aansoeke om omgewingsmagtigings vir nasionale prioriteite indien die Kabinet geïdentifiseer het dat die Minister die bevoegde owerheid moet wees, wanneer daar ooreenstemming tussen die Minister en die tersaaklike LUR is; voorsiening te maak vir ooreenstemming tussen die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of LUR aangaande die verwerking van omgewingsmagtigingsaansoeke; voorsiening te maak vir gelyktydige indiening van aansoeke ingevolge die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur en die spesifieke omgewingsbestuurswette vir die doeleindes van die *One Environmental System*; voorsiening te maak vir gelyktydige indiening van aansoeke ingevolge die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur en die spesifieke omgewingsbestuurswette om geïntegreerde omgewingsmagtigings moonlik te maak; voorsiening te maak vir ’n sneller vir die gelyktydige indiening van aansoeke ingevolge die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur of spesifieke omgewingsbestuurswette na aanvaarding van ’n aansoek ingevolge die “Mineral and Petroleum Resources Development Act”, 2002; duidelikheid te voorsien dat ’n

regopvolger of persoon wat die grond waarop 'n onwettige aktiwiteit begin, onderneem of uitgevoer is, beheer, ook 'n artikel 24G-aansoek aangaande 'n omgewingsmagtiging of afvalbestuurslisensie kan indien; die maksimum bedrag te verhoog wat vir 'n artikel 24G-administratiewe boete betaalbaar is; die Minister te bemagtig om die inligting voor te skryf wat in 'n omgewingsbestuursprogram vervat moet word; duidelikheid te voorsien oor raadpleging wat gedoen moet word en om 'n omgewingsbestuurspraktisyn in staat te stel om die raadpleging te doen wat met 'n staatsorgaan gedoen moet word oor aansoeke om omgewingsmagtiging; duidelikheid te voorsien oor wat geouditeer moet word in verband met finansiële voorsorg; die Minister te magtig om gevalle waarvoor finansiële voorsorg benodig word, voor te skryf; duidelikheid te voorsien dat 'n aansoeker of houer van 'n omgewingsmagtiging, houer en houer van 'n ou orde reg rakende mynbouaktiwiteite, finansiële voorsorg opsy moet sit vir progressiewe rehabilitasie, versagting, uitdiensstelling, mynsluiting en die bestuur van nasluitingsinwerkings; die mediums te identifiseer wat gebruik moet word in die voorsiening van die finansiële voorsorg; die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of die Minister verantwoordelik vir watersake toegang te gee tot die finansiële voorsorg om rehabilitasie en remediëring te onderneem indien die houer van 'n omgewingsmagtiging vir 'n mynbouaktiwiteit, houer of houer van 'n ou orde reg versum om dit te doen; dit duidelik te stel dat die finansiële voorsorg slegs gebruik kan word vir die doeleindes van progressiewe rehabilitasie, uitdiensstelling, sluiting, en nasluitingsaktiwiteite soos voorgeskryf; voorsiening te maak dat hersieningstydperke van die finansiële voorsorg en die publikasie van die hersieningsbeslissing voorgeskryf word; dit 'n verpligte vereiste te maak dat die rehabilitasie wat jaarliks onderneem kan word, wel onderneem word; voorsiening te maak vir die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne in oorleg met die Minister en die Minister verantwoordelik vir watersake om 'n jaarlikse onttrekking van fondse soos voorgeskryf binne 'n sekere tydperk goed te keur vir uitdiensstelling en sluiting; om te vereis dat finansiële voorsorg oorgeplaas word na die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne by die uitreiking van 'n sluitingsertifikaat; te vereis dat die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne toegang kry tot fondse by die uitreiking van 'n sluitingsertifikaat, wat voorsien is vir die rehabilitasie van residuele omgewingsinwerkings in 'n geval waar die medium versekering is; die houer van 'n omgewingsmagtiging vir 'n mynbouaktiwiteit, houer of houer van 'n ou orde reg en eienaar van werke, in te sluit in die bepalinge rakende omgewingsaanspreeklikheid en die vereiste om mynsluitingsprosedures te beplan, te bestuur en in werking te stel; dit duidelik te maak dat residu voorraadstapels en residu neerslae ingevolge hierdie Wet bestuur moet word; duidelikheid te voorsien dat 'n artikel 28(4)-opdrag ook uitgereik kan word aan 'n grondeienaar, 'n persoon in beheer van die grond of iemand wat 'n reg het om die betrokke grond te gebruik; 'n munisipale bestuurder te magtig om artikel 28(4)-opdragte uit te reik; die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne te magtig om omgewingsinspekteurs vir minerale en petroleum aan te wys in 'n staatsorgaan wat 'n reguleringsfunksie uitvoer; die LUR te magtig om omgewingsbestuursinspekteurs aan te wys om afdwingingsaksies ten opsigte van provinsiale omgewingswetgewing te onderneem; die Minister te magtig om 'n Gedragskode vir omgewingsbestuursinspekteurs en omgewingsinspekteurs vir minerale en petroleum voor te skryf; ooreenstemming te voorsien tussen die bevoegdhede en pligte van omgewingsinspekteurs vir minerale en petroleum en omgewingsbestuursinspekteurs en die opleiding wat hulle voor aanwysing moet bywoon; duidelikheid te voorsien dat die doen van 'n "deursoeking" nie die primêre doel van 'n roetine-inspeksie deur 'n omgewingsbestuursinspekteur is nie; 'n omgewingsbestuursinspekteur te magtig om 'n item vir verdere analise of verifiëring terug te hou ten einde vas te stel of aan die toepaslike regsvereistes voldoen is of nie; duidelikheid te voorsien dat die Minister se bevoegdheid om regulasies oor skulderkenningsboetes te ontwikkel, die verwante bepalinge van die Strafproseswet, 1977,

kontekstualiseer; die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake en 'n munisipale bestuurder te magtig om werksaamhede en pligte ingevolge hierdie Wet te delegeer; duidelikheid te voorsien oor omstandighede waaronder 'n appèl gemaak kan word teen 'n opdrag of ander administratiewe afdwingingskennisgewing wat daarop gerig is om beduidende skade aan die omgewing te hanteer, dit nie outomaties opskort nie; dit duidelik te stel dat 'n appèl of beswaar teen 'n opdrag of voldoeningkennisgewing by die gepaste appèlowerheid of beswaarowerheid ingedien moet word; verwysings en kruisverwysings na misdrywe en strawwe reg te stel; om versuim om aan sekere vereistes vir finansiële voorsorg te voldoen 'n misdryf te maak en om die lys van misdrywe en strawwe by te werk; en om duidelik te stel dat prospekterings-, eksplorasië- en produksiebedrywe deel uitmaak van die ooreenkoms vir *One Environmental System*;

- die Xhosa-tek van “National Environmental Management: Protected Areas Act, 2003”, ten einde voorsiening te maak vir die Hoof- Finansiële Beampte van die Suid-Afrikaanse Nasionale Parke om 'n lid van die raad te wees; voorsiening te maak vir die maatstawwe waarvolgens 'n artikel 48-toestemming uitgereik of geweier kan word; 'n nuwe misdryf vir nienakoming van artikel 48A te skep, wat sekere aktiwiteite in mariene-beskermdegebiede verbied; verkeerde verwysings na misdrywe reg te stel;
- die Setswana-tek van die “National Environmental Management: Biodiversity Act, 2004”, ten einde duidelikheid te voorsien oor die omskrywing van “control” en om omskrywings in te voeg van “eradicate” en “well-being”; te verseker dat inheemse biologiese hulpbronne volhoubaar gebruik word; te verseker dat sekere spesies in Staatsbewing bly ten spyte van ontsnapping uit 'n beskermde gebied; die Minister te magtig om sekere aktiwiteite wat 'n negatiewe inwerking op die welstand van 'n dier kan hê, te verbied; voorsiening te maak vir die Hoof- Finansiële Beampte van die Suid-Afrikaanse Nasionale Instituut vir Biodiversiteit om 'n lid van die raad te wees; duidelikheid te voorsien oor maatreëls wat onderneem moet word om gelyste indringerspesies uit te roei; te verseker dat die LUR'e verantwoordelik vir omgewingsake die oorlegproses in artikels 99 en 100 uiteengesit, volg voordat hulle 'n bevoegdheid ingevolge 'n bepaling van die Wet uitoefen;
- die Zulu-tek van die “National Environmental Management: Air Quality Act, 2004”, ten einde die Minister diskresie te gee om die Nasionale Advieskomitee op Luggehalte in te stel; duidelikheid te voorsien oor die gevolge van die wederregtelike aanvang van 'n gelyste aktiwiteit; duidelikheid te voorsien dat 'n provinsiale staatsorgaan die lisensieringsowerheid is waar 'n gelyste aktiwiteit binne die grense van meer as een metropolitaanse munisipaliteit of meer as een distriksmunisipaliteit, of beide 'n metropolitaanse munisipaliteit of distriksmunisipaliteit val; voorsiening te maak vir tekstuele wysigings aan artikel 36(5)(d); voorsiening te maak vir intrekking of opskorting van 'n atmosferiese emissielisensie;
- Xhosa-tek van die “National Environmental Management: Integrated Coastal Management Act, 2008”, ten einde voorsiening te maak vir die verwydering van strukture wat voor die inwerkingtrede van die Wet opgerig is en Hoofstuk 9 te herroep ten einde appèlle in ooreenstemming te bring met artikel 43 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur;
- die Setswana-tek van die “National Environmental Management: Waste Act, 2008”, ten einde al die omskrywings uit Bylae 3 na artikel 1 te skuif; voorsiening te maak vir tekstuele wysigings aan die omskrywings van “residue deposits” en “residue stockpiles” en “waste” en omskrywings by te voeg vir “commercial value” en “trade in” soos dit in verband staan met die omskrywing van “waste”; voorsiening te maak vir die uitsluiting van residu voorraadstapels en residu neerslae uit die bepalings van die Wet; voorsiening te maak vir die stigting van die Afvalbestuurburo as 'n openbare instelling; voorsiening te maak vir die gelyktydige indiening van die terreinbepalingsverslag en remediëringsplan in verband met besoedelde grond; duidelikheid te voorsien dat die Minister 'n nasionale register van alle besoedelde gebiede grond moet byhou; duidelikheid te voorsien dat die

Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne verantwoordelik is vir die implementering van die afvalbestuurstelsel vir sover dit verband hou met 'n afvalbestuuraktiwiteit wat 'n mynbouaktiwiteit is soos omskryf; die Minister te magtig om onder sekere omstandighede in die plek van die provinsiale lisensiëringsowerheid 'n besluit te neem; voorsiening te maak vir die betaling van verwerkingsgelde vir die verandering van 'n afvalbestuurslisensie; die boetes te verhoog wat ingevolge regulasies kragtens die Wet gemaak, opgelê kan word; duidelik te stel dat geen vrystellings van die verkryging van 'n afvalbestuurslisensie gegee sal word nie; Bylae 3 te herroep deur 'n nuwe Bylae te vervang;

- Wysigingswet op Nasionale Omgewingsbestuur, 2008, ten einde die gevalle voor 8 Desember 2014 te verduidelik waarin die vereistes van die Wet geag word aan voldoen te wees; duidelikheid te voorsien dat 'n appèl teen 'n omgewingsbestuursprogram of -plan ingevolge die “Mineral and Petroleum Resources Development Act” ingedien, kragtens daardie Wet afgehandel moet word;
- Voorsiening te maak vir oorgangsmatreëls aangaande residu voorraadstapels en residu neerslae goedgekeur ingevolge die “National Environmental Management: Waste Act, 2008”; voorsiening te maak vir oorgangsmatreëls aangaande die voortbestaan van die Afvalbestuurburo; en om voorsiening te maak vir aangeleenthede wat daarmee in verband staan.

DAAR WORD BEPAAL deur die Parlement van die Republiek van Suid-Afrika, soos volg:—

Wysiging van artikel 1 van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 1 van Wet 56 van 2002, artikel 1 van Wet 46 van 2003, artikel 1 van Wet 8 van 2004, artikel 1 van Wet 44 van 2008, artikel 1 van Wet 62 van 2008, artikel 1 van Wet 14 van 2009, artikel 1 van Wet 30 van 2013 en artikel 1 van Wet 25 van 2014 5

1. Artikel 1 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur die omskrywing van “finansiële voorsorg” deur die volgende omskrywing te vervang: 10
- “**‘finansiële voorsorg’** die bedrag wat ingevolge hierdie Wet voorsien moet word, deur 'n houer, houer van 'n ou orde reg of applikant, wat die beskikbaarheid waarborg van voldoende fondse om progressiewe rehabilitasie, uitdiensstelling, afsluiting en nasluitingsaktiwiteite te onderneem, asook die pomp en suiwering van besoedelde of vreemde water, waar tersaaklik, om te verseker dat die Staat nie aanspreeklik word vir daardie uitgawes wat deur 'n houer, houer van 'n ou orde reg of applikant gedek moet word nie;” 15
- (b) deur die omskrywing van “Grondwet” deur die volgende omskrywing te vervang: 20
- “**‘Grondwet’** die Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, 1996 [(Wet No. 108 van 1996)];”;
- (c) deur die volgende omskrywing na die omskrywing van “houer van ou orde reg” in te voeg: 25
- “**‘inheemsekennispraktisyn’** dit wat in artikel 1 van die ‘Protection, Promotion, Development and Management of Indigenous Knowledge Act, 2019’ (Wet No. 6 van 2019), daaraan toegeskryf is;”;
- (d) deur die volgende omskrywing na die omskrywing van “Minister” in te voeg:

- “**munisipale bestuurder**” ’n persoon ingevolge artikel 54A(1) van die Wet op Plaaslike Regering: Munisipale Stelsels, 2000 (Wet No. 32 van 2000), aangestel;
- “**munisipale raad**” ’n munisipale raad in artikel 157(1) van die Grondwet bedoel; 5
- “**munisipaliteit**” wanneer daarna verwys word as ’n—
- (a) entiteit, ’n munisipaliteit soos omskryf in artikel 2 van die Wet op Plaaslike Regering: Munisipale Stelsels, 2000 (Wet No. 32 van 2000), beskryf; en
- (b) ’n geografiese gebied, ’n munisipale gebied vasgestel ingevolge artikel 21 van die Wet op Plaaslike Regering: Munisipale Afbakening, 1998 (Wet No. 27 van 1998); 10
- (e) deur die volgende omskrywing na die omskrywing van “myn” in te voeg:
 “**mynbouaktiwiteit**” ’n aktiwiteit wat toestemming, ’n reg, permit of toestemming ingevolge die ‘Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002’, vereis, ook hidrobreking en herwinning;” 15
- (f) deur die volgende omskrywing na die omskrywing van “omgewingsbestuursamewerkingsooreenkoms” in te voeg:
 “**omgewingsbestuursinstrument**”—
- (i) ’n omgewingsbetuursraamwerk; 20
- (ii) strategiese omgewingsbepaling;
- (iii) ruimtelike nutsmiddel;
- (iv) omgewingsbestuursprogram;
- (v) omgewingsrisikobepaling; 25
- (vi) omgewingshaalbaarheidsbepaling;
- (vii) norm of standaard;
- (viii) minimum inligtingsvereistes; of
- (ix) enige ander tersaaklike omgewingsbestuursinstrument, soos mettertyd ontwikkel mag word;”
- (g) deur die omskrywing van “omgewingsinspekteur vir minerale hulpbronne” deur die volgende omskrywing te vervang: 30
 “**omgewingsinspekteur vir minerale [hulpbronne] en petroleum**” ’n persoon ingevolge artikel 31BB as ’n omgewingsinspekteur vir minerale [hulpbronne] en petroleum aangewys;”
- (h) deur die volgende omskrywing na die omskrywing van “omgewingsvoetspoor” in te voeg: 35
 “**oudit**”, wanneer dit in artikels 24P en 24PA gebruik word, ’n hersiening van die wetenskaplike en ingenieursaanvaarbaarheid van die maatreëls en die toereikendheid van gepaardgaande koste wat met finansiële voorsorg gepaard gaan, soos voorgeskryf;” 40
- (i) deur die volgende omskrywings na die omskrywing van “regulasie” in te voeg:
 “**rehabiliteer**” om na die goedgekeurde eindgebruik van grond te herstel;”
- (j) deur die omskrywing van “ruimtelike-ontwikkelingshulpmiddel” te skrap; 45
- (k) deur die volgende omskrywing na die omskrywing van “Staatsorgaan” in te voeg:
 “**swart**” wanneer in artikel 2(4)(gA) gebruik, dit wat in artikel 1 van die ‘Broad-Based Black Economic Empowerment Act, 2003’ (Wet No. 53 van 2003), aan ‘black people’ toegeskryf is;” en 50
- (l) deur die volgende omskrywings na die omskrywing van “volhoubare ontwikkeling” in te voeg:
 “**versag**”, by gebruik in artikel 24P en 24PA, beteken om te verlig, te verminder of minder ernstig te maak;
- “**verskuilde omgewingsinwerkings**”, by gebruik in artikels 24P en 24PA, inwerkings wat bestaan en wat omskryf is, maar nog nie ontwikkel het nie en na sluiting sal manifesteer;” 55

Wysiging van artikel 2 van Wet 107 van 1998

2. Artikel 2 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur die volgende paragraaf na paragraaf (q) in subartikel (4) in te voeg:

“(qA) Die volle deelname van voorheen benadeelde beroepslui, met spesifieke beklemtoning van swart beroepslui en inheemsekennispraktisyns, in die omgewingsbestuurssektor moet erken word en hul deelname in die sektor moet bevorder word.”.

Wysiging van artikel 24 van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 2 van Wet 8 van 2004, artikel 2 van Wet 62 van 2008, artikel 5 van Wet 30 van 2013 en artikel 2 van Wet 25 van 2014

3. Artikel 24 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

(a) deur in subartikel (2) paragrawe (b) en (c) deur die volgende paragrawe te vervang:

“(b) geografiese gebiede identifiseer, gegrond op omgewings-eienskappe, en soos gespesifiseer in **[ruimtelike-ontwikkelingshulpmiddels]** ’n omgewingsbestuursinstrument op die voorgeskrewe wyse deur die Minister of ’n LUR, met die instemming van die Minister, goedgekeur, waarin gespesifiseerde aktiwiteite nie ’n aanvang mag neem sonder ’n omgewingsmagtiging van die bevoegde owerheid nie;

(c) geografiese gebiede identifiseer, gegrond op omgewings-eienskappe, en soos gespesifiseer in **[ruimtelike hulpmiddels]** ’n omgewingsbestuursinstrument, op die voorgeskrewe wyse deur die Minister of ’n LUR, met die instemming van die Minister, goedgekeur, waarin **[gespesifiseerde]** aktiwiteite beoog in paragrawe (a) en (b) van die vereiste om omgewingsmagtiging van die bevoegde owerheid te kry, uitgesluit kan word, maar wat aan die vereistes gestel in sodanige omgewingsbestuursinstrument, indien enige, moet voldoen;”;

(b) deur in subartikel (2A) subparagraaf (i) van paragraaf (b) deur die volgende subparagraaf te vervang:

“(i) nie enige verdere aansoek om ’n omgewingsmagtiging vir die geïdentifiseerde gelyste of gespesifiseerde aktiwiteit in die geïdentifiseerde geografiese gebied aanvaar totdat die verbod of beperking gelig is nie;”;

(c) deur in subartikel (5) paragraaf (bA) deur die volgende paragraaf te vervang:

“(bA) die prosedure neerlê wat gevolg moet word by die voorbereiding, evaluering, goedkeuring en hersiening van voorgeskrewe omgewingsbestuursinstrumente, met inbegrip van enige voorwaardes in sodanige instrument uiteengesit, indien enige voorwaarde van toepassing is [met inbegrip van—

- (i) **omgewingsbestuursraamwerke;**
- (ii) **strategiese omgewingsbepalings;**
- (iii) **omgewingsinvloedbepalings;**
- (iv) **omgewingsbestuursprogramme;**
- (v) **omgewingsrisikobepalings;**
- (vi) **omgewingsuitvoerbaarheidsbepalings;**
- (vii) **norme of standaarde;**
- (viii) **ruimtelike ontwikkelingshulpmiddels;**
- (viiiA) **minimum inligtingsvereistes; of**
- (ix) **enige ander tersaaklike omgewingsbestuursinstrument wat mettertyd ontwikkel word];**”;

(d) deur in subartikel (5) paragraaf (bB) te skrap; en

(e) deur die volgende subartikel na subartikel (5) in te voeg:

“(5A) Die Minister moet ’n register hou van alle omgewingsbestuursinstrumente wat ingevolge hierdie Wet goedgekeur is en dit openbaar beskikbaar stel.”.

Wysiging van artikel 24C van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 3 van Wet 62 van 2008, artikel 6 van Wet 30 van 2013 en artikel 3 van Wet 25 van 2014

4. Artikel 24C van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur subartikel (2A) deur die volgende subartikel te vervang: 5
- “(2A) Die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne word as die bevoegde gesag ingevolge subartikel (1) geïdentifiseer waar die gelyste of gespesifiseerde aktiwiteit ’n mynbouaktiwiteit daarstel [**direk verband hou met—**
- (a) **prospektering of eksplorasië van ’n minerale of petroleumhulpbron; of** 10
- (b) **uithaal en primêre verwerking van ’n minerale of petroleumhulpbron, is of direk daarmee verband hou**].”;
- (b) deur in subartikel (2B) paragraaf (a) deur die volgende paragraaf te vervang: 15
- “(a) Ondanks die ander bepalings van hierdie artikel, en indien die Minister nie die bevoegde owerheid is nie, moet die Minister as die bevoegde owerheid geïdentifiseer word waar ’n Kabinetsbesluit bepaal dat die Minister die bevoegde owerheid moet wees vir aktiwiteite wat verband hou met ’n aangeleentheid wat as ’n nasionale prioriteit verklaar is of aangeleentede wat met sodanige nasionale prioriteit verband hou, tensy ingevolge subartikel (3) anders op ooreengekom is.”; 20
- (c) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang: 25
- “(3) Die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne en ’n LUR kan ooreenkom dat aansoeke om omgewingsmagtigings met betrekking tot enige aktiwiteit of klas aktiwiteite—
- (a) beoog in [**subartikel**] subartikels (2) en (2B) deur die LUR of Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne hanteer kan word; 25
- (b) ten opsigte waarvan die LUR as die bevoegde owerheid geïdentifiseer is, deur die Minister of die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne gehanteer kan word.”; en 30
- (d) deur die volgende subartikels by te voeg: 35
- “(11) Iemand wat ’n omgewingsmagtiging benodig wat ook ’n aktiwiteit behels wat ’n lisensie of permit ingevolge enige van die spesifieke omgewingsbestuurswette vereis, moet daardie aansoek gelyktydig by die tersaaklike owerheid of lisensiëringsowerheid, na gelang van die geval, indien en alle ander lisensies, magtigings en permitte waarvoor aansoek gedoen word, aandui. 35
- (12) Iemand wat om ’n mynbouaktiwiteit wat ook ’n aktiwiteit behels wat ’n lisensie, permit of magtiging vereis ingevolge enige van die spesifieke omgewingsbestuurswette, wil aansoek doen, moet terselfdertyd aansoek doen om ’n omgewingsmagtiging binne ’n maksimum tydperk van 14 maande vanaf die datum van aanvaarding, waar sodanige aanvaarding van toepassing is, van die aansoek ingevolge die ‘Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002’. 45
- (13) Indien die bevoegde owerheid of lisensiëringsowerheid beoog in subartikels (11) en (12), na gelang van die geval, dieselfde owerheid is wat die aansoek om omgewingsmagtiging kragtens hierdie Wet en die aansoek kragtens ’n spesifieke omgewingsbestuurswet moet oorweeg, moet ’n geïntegreerde besluit ooreenkomstig artikel 24L uitgereik word.”. 50

Wysiging van artikel 24G van Wet 107 van 1998, soos vervang deur artikel 6 van Wet 62 van 2008 en artikel 9 van Wet 30 van 2013

5. Artikel 24G van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig— 55

- (a) deur in subartikel (1) paragraaf (b) deur die volgende paragraaf te vervang:

- “(b) sonder ’n afvalbestuurslisensie ingevolge artikel 20(b) van die ‘National Environmental Management: Waste Act, 2008’ (Wet No. 59 van 2008), met ’n afvalbestuursaktiwiteit ’n aanvang geneem het, onderneem het of verrig het[,];
- (c) in beheer is van, of regsopvolger is van, grond waarop iemand— 5
- (i) in stryd met artikel 24F(1) ’n aanvang geneem het met ’n gelyste of spesifieke aktiwiteit sonder ’n omgewingsmagtiging;
- (ii) met ’n afvalbestuursaktiwiteit ’n aanvang geneem het, onderneem het of gedoen het in stryd met artikel 20(b) van die ‘National Environmental Management: Waste Act, 2008’ (Wet No. 59 van 2008), 10
- [kan]** moet die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of betrokke LUR, na gelang van die geval[,]—
- (aa)** die aansoeker gelas om— 15
- [(i)] (A) die aktiwiteit onmiddellik te staak hangende ’n beslissing oor die aansoek ingevolge hierdie subartikel ingedien, behalwe indien daar redelike gronde is om te vermoed dat die staking ernstige skade vir die omgewing tot gevolg sal hê; 20
- [(ii)] (B) die invloed van die aktiwiteit op die omgewing te ondersoek, evalueer en bepaal;
- [(iii)] (C) enige nadelige uitwerkings van die aktiwiteit op die omgewing reg te stel;
- [(iv)] (D) enige handeling, aktiwiteit, proses of uitlating wat besoedeling of omgewingsagteruitgang veroorsaak te staak, verander of beheer; 25
- [(v)] (E) die verspreiding van besoedeling of agteruitgang van die omgewing te stuit of voorkom;
- [(vi)] (F) enige bron van besoedeling of agteruitgang **[uitskakel]** uit te skakel; 30
- (G) openbare deelname te onderneem wat gepas is om die onwettige aanvang, onderneming of uitvoer van ’n gelyste, gespesifiseerde of afvalbestuuraktiwiteit onder die aandag van belanghebbende en geraakte partye te bring, en hulle te voorsien van ’n redelike geleentheid om op die aansoek kommentaar te lewer ooreenkomstig die tersaaklike elemente van openbare deelname soos ingevolge hierdie Wet voorgeskryf; en 35
- [(vii)] (H) ’n verslag **[opstel]** op te stel wat—
- [(aa)] (AA) ’n beskrywing van die nodigheid en wenslikheid van die aktiwiteit, uiteensit; 40
- [(bb)] (BB) ’n bepaling van die aktiwiteit se aard, omvang, duur en belang van die gevolge vir of invloed daarvan op die omgewing, met inbegrip van die kumulatiewe uitwerking en die wyse waarop die geografiese, fisiese, biologiese, maatskaplike, ekonomiese en kulturele aspekte van die omgewing deur die voorgestelde aktiwiteit geraak kan word, uiteensit; 45
- [(cc)] (CC) ’n beskrywing van versagende maatreëls wat getref is of getref gaan word ten opsigte van die aktiwiteit se gevolge vir of invloed op die omgewing, uiteensit; 50
- [(dd)] (DD) ’n beskrywing van die proses van openbare deelname wat gevolg is toe die verslag opgestel is, met inbegrip van alle kommentaar wat van belangstellende en geraakte partye ontvang is en ’n aanduiding van hoe die kwessies wat geopper is, hanteer is, indien van toepassing, uiteensit; en 55
- [(ee)] ’n omgewingsbestuursprogram, 60

- (viii)] (bb) kan gelas dat die applikant 'n omgewingsbestuurprogram opstel of sodanige ander inligting verstrek of sodanige verdere studies onderneem wat die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of LUR, na gelang van die geval, nodig mag ag.”;
- (b) deur subartikel (4) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(4) 'n Persoon in subartikel (1) beoog, moet 'n administratiewe boete betaal, wat nie meer as [R5] R10 miljoen mag wees nie en wat deur die bevoegde owerheid bepaal moet word voordat die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of betrokke LUR ingevolge subartikel (2)(a) of (b) kan handel.”; en
- (c) deur in subartikel (6) paragraaf (a) deur die volgende paragraaf te vervang:
 “(a) die omgewingsbetuursinspekteur, omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum of die Suid-Afrikaanse Polisie diens se bevoegdheid om enige oortreding ingevolge hierdie Wet of enige bepaalde omgewingsbestuurswet te ondersoek nie;”.

Wysiging van artikel 24N van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 5 van Wet 25 van 2014

6. Artikel 24N van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur subartikel (2) deur die volgende subartikel te vervang:
- “(2) Die omgewingsbestuursprogram moet [—] voorgeskrewe inligting bevat.
- [(a) inligting bevat oor enige voorgestelde bestuur-, verligtings-, beskermings- of herstelmaatreëls wat onderneem gaan word ten einde die omgewingsinwerkings aan te spreek wat in 'n verslag beoog in subartikel 24 (1A) geïdentifiseer is, met inbegrip van omgewingsinwerkings of oogmerke ten opsigte van—
- (i) beplanning en ontwerp;
 (ii) pre-konstruksie- en konstruksie-aktiwiteit;
 (iii) die bedryf of onderneming van die betrokke aktiwiteit;
 (iv) die rehabilitasie van die omgewing; en
 (v) sluiting, indien van toepassing;
- (b) besonderhede bevat van—
- (i) die persoon wat die omgewingsbestuursprogram voorberei het; en
 (ii) die kundigheid van daardie persoon om 'n omgewingsbestuursprogram voor te berei;
- (c) 'n uitvoerige beskrywing bevat van die aspekte van die aktiwiteit wat deur die omgewingsbestuursprogram gedek word;
- (d) inligting bevat wat die persone identifiseer wat verantwoordelik sal wees vir die implementering van die maatreëls in paragraaf (a) beoog;
- (e) inligting bevat ten opsigte van die meganismes voorgestel vir monitering van nakoming van die omgewingsbestuursprogram en vir rapportering van die nakoming;
- (f) sover dit redelik doenlik is, maatreëls bevat om die omgewing wat geraak word deur die onderneming van 'n gelyste aktiwiteit of gespesifiseerde aktiwiteit te rehabiliteer tot sy natuurlike of voorafbepaalde staat of tot grondgebruik wat voldoen aan die algemeen aanvaarde beginsel van volhoubare ontwikkeling; en
- (g) 'n beskrywing bevat van die wyse waarop dit van plan is om—
- (i) 'n handeling, aktiwiteit of proses wat besoedeling of omgewingsagteruitgang veroorsaak, te temper, reg te stel te beheer of te staak;
 (ii) die oorsaak van besoedeling of agteruitgang en migrasie van besoedelende stof reg te stel; en
 (iii) te voldoen aan enige voorgeskrewe omgewingsbestuursstandaarde of -praktyke.]”.

Wysiging van artikel 24O van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 11 van Wet 30 van 2013 en gewysig deur artikel 6 van Wet 25 van 2014

7. Artikel 24O van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur die opskrif deur die volgende opskrif te vervang: 5
 “**Kriteria wat in ag geneem moet word deur bevoegde owerhede wanneer aansoeke oorweeg word en vereistes vir oorlegpleging**”;
- (b) deur subartikel (2) deur die volgende subartikel te vervang: 10
 “(2) Die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n LUR of ’n omgewingsinvloedbepalingspraktisyn moet met elke [Staatsdepartement] staatsorgaan wat ’n wet administreer met betrekking tot ’n aangeleentheid wat ’n uitwerking op die omgewing het, oorleg pleeg wanneer sodanige Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of ’n LUR ’n aansoek om ’n omgewingsmagtiging oorweeg.”; en 15
- (c) deur subartikel (2A) te skrap; en
- (d) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang: 20
 “(3) ’n [Staatsdepartement] Staatsorgaan waarmee ingevolge subartikel (2) oorleg gepleeg is, moet sy kommentaar binne 30 dae voorlê vanaf die datum waarop die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of LUR, of omgewingsinvloedbepalingspraktisyn sodanige [Staatsdepartement] staatsorgaan skriftelik versoek om kommentaar voor te lê.”.

Vervanging van artikel 24P van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 7 van Wet 25 van 2014 25

8. Artikel 24P van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby deur die volgende artikel vervang:

“Finansiële voorsorg vir remediëring van omgewingskade

24P. (1) In hierdie artikel beteken ‘hersiëning’ ’n formele assessering van die finansiële voorsorg met die voorneme om veranderinge te maak, indien nodig. 30

(2) Die Minister, of ’n LUR met die instemming van die Minister, kan die gevalle voorskryf waar finansiële voorsorg getref moet word.

(3) Waar voorgeskryf, moet ’n applikant, voordat die bevoegde owerheid ’n omgewingsmagtiging uitreik, die finansiële voorsorg vasstel wat benodig word vir die onderneming van progressiewe rehabilitasie, uitdiensstelling, afsluiting en nasluitingsaktiwiteite, met inbegrip van die pomp en suiwing van vreemde en besoedelde water, waar tersaaklik. 35

(4) Waar voorgeskryf, moet die aansoeker, houer van ’n omgewingsmagtiging, houer of houer van ’n ou orde reg finansiële voorsorg tref vir progressiewe rehabilitasie, versagting, uitdiensstelling, afsluiting en nasluitingsaktiwiteite, met inbegrip van die pomp en suiwing van vreemde en besoedelde water, waar tersaaklik, om die versagting en rehabilitasie van nadelige omgewingsinwerkings, met inbegrip van verskuilde omgewingsinwerkings, te verseker. 40 45

(5) ’n Houer van ’n omgewingsmagtiging, houer of houer van ’n ou orde reg moet jaarliks, soos voorgeskryf, die versagtings-, remediërings- en rehabilitasiemaatreëls onderneem.

(6) Die mediums vir finansiële voorsorg wat gebruik moet word wanneer die finansiële voorsorg getref word, sluit in— 50

- (a) kontant gedeponeer in ’n rekening deur die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne geadministreer;
- (b) versekering van ’n instelling wat ingevolge die toepaslike wetgewing oor die versekeringssektor geregistreer is;
- (c) ’n finansiële waarborg van ’n instelling wat ingevolge die toepaslike wetgewing oor die finansiële sektor geregistreer is; 55
- (d) ’n trustfonds ingestel vir die alleendoeleindes van subartikel (4); en

- (e) enige ander medium, met inbegrip van enige voorwaarde van toepassing op so 'n medium, deur die Minister by kennisgewing in die *Staatskoerant* saam met die Minister van Finansies en die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, geïdentifiseer, en met inbegrip van, maar nie beperk nie tot—
- (i) 'n sluitingsrehabiliteringsmaatskappy;
  - (ii) 'n moedermaatskappywaarborg; en
  - (iii) 'n filiaalmaatskappywaarborg.
- (7) 'n Kombinasie van die finansiële voorsorgmiddele in subartikel (6) beoog kan, waar nodig, saam gebruik word.
- (8) (a) Waar die Minister, die Minister vir minerale hulpbronne of die LUR nie tevrede is met die bepaling of hersiening van die finansiële voorsorg nie, kan die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of die LUR 'n onafhanklike party aanstel om 'n assessering van die bepaling of hersiening namens hulle te doen.
- (b) Enige koste ten opsigte van sodanige assessering moet deur die aansoeker, houer van die omgewingsmagtiging, houer of houer van 'n ou orde reg gedra word.
- (9) Indien enige houer van 'n omgewingsmagtiging, houer of houer van 'n ou orde reg versuim om sodanige versagting, remediëring en rehabilitasie van sodanige inwerking, soos voorgeskryf, te onderneem, kan die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, die Minister verantwoordelik vir watersake of die LUR, by skriftelike kennisgewing aan sodanige party, 'n deel of die geheel van die finansiële voorsorg in hierdie artikel beoog, gebruik om versagting, remediëring en rehabilitasie te onderneem soos die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of LUR gepas ag.
- (10) Die finansiële voorsorg kan slegs gebruik word vir die doeleindes van progressiewe rehabilitasie, uitdiensstelling, afsluiting, nasluiting, soos voorgeskryf, om versagting, remediëring en rehabilitasie van nadelige omgewingsinwerkings waarvoor dit voorsien is, te verseker en moet nie vir enige ander doeleindes gebruik word nie.
- (11) Die Insolvensiewet, 1936 (Wet No. 24 van 1936), is nie van toepassing nie op enige vorm van finansiële voorsorg in subartikel (2) beoog en alle bedrae wat uit daardie bepaling voortspruit.”

Invoeging van artikel 24PA in Wet 107 van 1998

9. Die volgende artikel word hierby ná artikel 24P in die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998 ingevoeg:

“Finansiële voorsorg vir mynbou

- 24PA.** (1) 'n Houer van 'n omgewingsmagtiging vir 'n mynbou-aktiwiteit, 'n houer of houer van 'n ou orde reg moet—
- (a) 'n finansiële voorsorg handhaaf en behou totdat 'n sluitingsertifikaat deur die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne uitgereik word ingevolge die 'Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002';
  - (b) die omgewingsaanspreeklikheid hersien en aanpas, soos voorgeskryf;
  - (c) met voorgeskrewe tussenposes die finansiële voorsorg en die grondslag van die finansiële berekeninge aan 'n onafhanklike oudit onderwerp;
  - (d) met voorgeskrewe tussenposes 'n ouditverslag aan die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne voorlê;
  - (e) met voorgeskrewe tussenposes, die hersieningsbesluit in 'n provinsiale koerant asook 'n koerant wat binne die munisipale gebied waarin die mynbedrywigheid geleë is, versprei word, publiseer en aandui waar die hersiening verkry kan word; en
  - (f) jaarliks die versagtings-, remediërings- en rehabilitasiemaatreëls, soos voorgeskryf, onderneem.

(2) Die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne kan, in oorleg met die Minister en Minister verantwoordelik vir watersake, 'n jaarlikse onttrekking goedkeur van die finansiële voorsorg op die voorgeskrewe wyse om finale uitdiensstelling en afsluiting te ondersteun vir 'n tydperk van hoogstens 10 jaar voor die finale uitdiensstelling en sluiting.

5

(3) Die finansiële voorsorg wat voorsien is vir verskuilde omgewingsinwerkings of residuele omgewingsinwerkings, met inbegrip van die pomp en suiwering van vreemde en besoedelde water, moet by die uitreiking van 'n sluitingsertifikaat na die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne oorgedra word, tensy andersins voorgeskryf.

10

(4) Waar die finansiële voorsorgmedium wat gebruik word vir die finansiële voorsorg ten opsigte van verskuilde omgewingsinwerkings of residuele omgewingsinwerkings, met inbegrip van die pomp en suiwering van oortollige en vreemde water, versekering is, moet die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne by uitreiking van die sluitingsertifikaat toegang tot die fondse kry.

15

(5) Indien enige persoon in subartikel (1) bedoel, versuim om omgewingsinwerkings te versag en te rehabiliteer soos voorgeskryf, kan die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne of die Minister verantwoordelik vir watersake, by skriftelike kennisgewing aan daardie persoon, die geheel of 'n gedeelte van die finansiële voorsorg in hierdie artikel beoog, gebruik om die betrokke omgewingsinwerking te rehabiliteer of te bestuur.”

20

Wysiging van artikel 24R van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 8 van Wet 25 van 2014

25

10. Artikel 24R van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

(a) deur subartikel (1) deur die volgende subartikel te vervang:

“(1) Elke houer, houer van 'n omgewingsmagtiging vir 'n mynbouaktiwiteit, houer van 'n ou orde reg en eienaar van 'n bedryf bly verantwoordelik vir enige omgewingsverpligting, besoedeling en ekologiese agteruitgang, die pomp en behandeling van besoedelde of vreemde water, die bestuur en volhoubare afsluiting daarvan ondanks die uitreiking van 'n afsluitingsertifikaat deur die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne ingevolge die ‘Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002’ aan die betrokke houer of eienaar.”;

30

35

(b) deur subartikel (2) te skrap; en

(c) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:

“(3) Elke houer, houer van 'n omgewingsmagtiging vir 'n mynbouaktiwiteit, houer van 'n ou orde reg en eienaar van 'n bedryf moet die prosedures en vereistes wat ten opsigte van 'n mynsluiting voorgeskryf word, beplan, bestuur en **[implimenteer]** implimenteer.”.

40

Herroeping van artikel 24S van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 9 van Wet 25 van 2015

11. Artikel 24S van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby herroep.

45

Wysiging van artikel 28 van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 12 van Wet 14 van 2009, artikel 12 van Wet 30 van 2013 en artikel 10 van Wet 25 van 2014

12. Artikel 28 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

50

(a) deur in subartikel (3) paragraaf (d) deur die volgende paragraaf te vervang:

“(d) die beweging van besoedelende stof of die oorsaak van agteruitgang **[in bedwang]** te stuit [hou] of te voorkom;”;

(b) deur subartikel (4) deur die volgende subartikel te vervang:

- “(4) Die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit kan[, nadat voldoende geleentheid aan persone wat geraak word, gegee is om hom of haar van hul betrokke belange in te lig,] enige persoon [wat beduidende besoedeling of agteruitgang van die omgewing veroorsaak, veroorsaak het of kan veroorsaak] in subartikel (2) bedoel, gelas om—
- (a) enige aktiwiteit, bedryf of onderneming te staak;
- (b) die inwerking van gespesifiseerde aktiwiteite te ondersoek, evalueer en vas te stel en verslag daaroor te doen;
- (c) voor ’n gegewe datum met bepaalde stappe te begin;
- (d) daardie stappe ywerig voort te sit; en
- (e) daardie stappe voor ’n redelike datum, wat vermeld word, te voltooi[;]
- Met dien verstande dat die Direkteur-generaal of ’n provinsiale departementshoof, indien dringende optrede nodig is om die omgewing te beskerm, sodanige lasgewing kan uitreik en oorleg pleeg en sodanige geleentheid bied om inligting te verskaf as wat so spoedig daarna redelik is.]”;**
- (c) deur die volgende subartikel na subartikel (4) in te voeg:
- “(4A) Voor die uitreiking van ’n opdrag in subartikel (4) beoog, moet die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne, ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit genoegsaam skriftelik kennis gee aan die persoon aan wie die opdrag uitgereik gaan word, van sy of haar voorneme om die opdrag uit te reik en daardie persoon ’n redelike geleentheid gun om skriftelike vertoë te rig: Met dien verstande dat die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne, ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit, indien dringende stappe vir die beskerming van die omgewing nodig is, die opdrag in subartikel (4) bedoel kan uitreik, en die persoon teen wie die opdrag uitgereik is ’n geleentheid gun om so gou moontlik daarna vertoë te rig.”;
- (d) deur in subartikel (5) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
- “Die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit moet, wanneer ’n stap of tydperk beoog in subartikel (4) oorweeg word, die volgende in aanmerking neem[—:]”;
- (e) deur subartikel (7) deur die volgende subartikel te vervang:
- “(7) Sou ’n persoon versuim om gehoor te gee aan ’n opdrag of nie genoegsaam gehoor gee aan ’n opdrag kragtens subartikel (4) uitgereik nie, kan die Direkteur-generaal [of], provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit redelike stappe doen om die situasie reg te stel of by ’n bevoegde hof aansoek doen om gepaste regshulp te verleen.”;
- (f) deur in subartikel (8) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
- “Behoudens subartikel (9), kan die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit koste vir redelike herstelstappe wat kragtens subartikel (7) gedoen is of wat gedoen staan te word, verhaal, voordat of nadat sodanige stappe gedoen word en alle koste wat aangegaan is as gevolg van optrede kragtens subartikel (7) van of al die volgende persone—”;
- (g) deur subartikel (9) deur die volgende subartikel te vervang:

- “(9) Die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit kan, met betrekking tot die verhaal van koste kragtens subartikel (8), na verhouding eis van enige persoon wat deur die stappe wat kragtens subartikel (7) gedoen is, bevoordeel is.”; en 5
- (h) deur subartikel (12) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(12) Enige persoon kan, nadat die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit 30 dae kennis gegee is, by ’n bevoegde hof aansoek doen om ’n bevel wat die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], enige provinsiale departementshoof of ’n munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit opdrag gee om enige stappe te doen wat in subartikel (4) gelys word, indien die Direkteur-generaal, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne [of], ’n provinsiale departementshoof of munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit versuim om sodanige persoon skriftelik in kennis te stel dat hy of sy die persoon beoog in subartikel [(8)] (4) gelas het om een van daardie stappe te doen, en dan geld die bepalings van artikel 32(2) en (3), met die nodige veranderinge, op sodanige verrigtinge.”. 10 15 20

Wysiging van artikel 31B van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

13. Artikel 31B van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur in subartikel (1)(a) subparagraaf (ii) deur die volgende subparagraaf te vervang: 25
- “(ii) enige ander staatsorgaan wat ’n reguleringswerkzaamheid verrig; en”.

Wysiging van artikel 31BA van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 44 van 2008

14. Artikel 31BA van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur in subartikel (1)(a) subparagraaf (i) en (ii) deur die volgende subparagraaf te vervang: 30
- “(i) die Departement [van Waterwese en Bosbou] verantwoordelik vir watersake; of 35
- (ii) enige ander staatsorgaan wat ’n reguleringsfunksie verrig.”.

Wysiging van artikel 31BB van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 11 van Wet 25 van 2014

15. Artikel 31BB van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig— 40
- (a) deur die opskrif deur die volgende opskrif te vervang:
 “**Aanwysing van omgewingsinspekteurs vir minerale [hulpbronne] en petroleum deur Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne**”;
- (b) deur paragraaf (a) in subartikel (1) deur die volgende paragraaf te vervang: 45
- “(a) enige personeelid van [die Departement van Minerale Hulpbronne]—
- (i) die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne; of
- (ii) enige ander staatsorgaan wat ’n reguleringsfunksie verrig, as ’n omgewingsinspekteur vir minerale [hulpbronne] en petroleum aanwys; en”; en 50
- (c) deur die volgende subartikel by te voeg: 55
- “(2) ’n Aanwysing ingevolge subartikel (1)(a)(ii) kan slegs by ooreenkoms tussen die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne en die tersaaklike staatsorgaan gemaak word.”.

Wysiging van artikel 31C van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

16. Artikel 31C van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur in subartikel (1)(a) subparagraaf (ii) deur die volgende subparagraaf te vervang:

“(ii) enige ander provinsiale staatsorgaan wat ’n reguleringswerkzaamheid uitvoer; en”.

Wysiging van artikel 31D van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 12 van Wet 25 van 2014

17. Artikel 31D van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

(a) deur paragrawe (d) en (e) in subartikel (1) onderskeidelik deur die volgende paragrawe te vervang:

“(d) hierdie Wet en alle spesifieke omgewingsbestuurswette; **[of]**

(e) **[enige kombinasie van daardie Wette of bepalings van daardie Wette]** enige provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel; of”;

(b) deur die volgende paragraaf in subartikel (1) by te voeg:

“(f) enige kombinasie van die Wette in hierdie subartikel beoog of kombinasie van die bepalings van die vermeldde Wette.”;

(c) deur in subartikel (2) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:

“ ’n LUR kan ’n persoon as ’n omgewingsbestuursinspekteur aanwys vir die afdwinging van slegs daardie bepalings van hierdie Wet of enige spesifieke omgewingsbestuurswet of enige provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel—”;

(d) deur subartikel (2A) deur die volgende subartikel te vervang:

“(2A) Die Minister verantwoordelik vir minerale **[hulpbronne]** en petroleum kan ’n persoon aanwys as ’n omgewingsinspekteur vir minerale hulpbronne vir voldoeningsmonitering en afdwinging van bepalings van hierdie Wet of ’n spesifieke omgewingsbestuurswet ten opsigte waarvan bevoegdhede aan hom of haar verleen word.”;

(e) deur die volgende subartikel na subartikel (3) in te voeg:

“(3A) ’n Omgewingsbestuursinspekteur en omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum moet enige bevoegdhede ingevolge hierdie Wet aan hulle opgelê ooreenkomstig enige plig in hierdie Wet voor voorsiening gemaak, uitoefen.”;

(f) deur subartikel (4) deur die volgende subartikel te vervang:

“(4) Ondanks die bepalings in subartikels (2A) en (3), kan die Minister, **[met die instemming van]** ná oorleg met die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, **[indien die omgewingsinspekteurs vir minerale hulpbronne nie die werkzaamhede vir voldoeningsmonitering en -afdwinging kan vervul of genoegsaam kan vervul nie]** indien dit nodig is om wesenlike skade aan die omgewing te hanteer wat deur prospektering, eksplorاسie, mynbou of produksieaktiwiteite veroorsaak is, omgewingsbestuursinspekteurs **[aanwys]** opdrag gee om hierdie werkzaamhede in werking te stel of die inwerkingstelling van hierdie werkzaamhede te ondersteun ingevolge hierdie Wet of ’n spesifieke omgewingsbestuurswet ten opsigte waarvan bevoegdhede aan die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne verleen is.”; en

(g) deur in subartikel (8) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:

“Na subartikel (7) kan die Minister, **[in]** ná oorleg met die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, in ’n redelike tydperk en waar gepas die omgewingsbestuursinspekteurs opdrag gee om—”.

Wysiging van artikel 31E van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

18. Artikel 31E van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (1) paragrawe (a) en (b) onderskeidelik deur die volgende paragrawe te vervang: 5
- “(a) kwalifikasiekriteria vir omgewingsbestuursinspekteurs en omgewingsinspekteurs vir minerale en petroleum voorskryf; en
- (b) opleiding voorskryf wat omgewingsbestuursinspekteurs en omgewingsinspekteurs vir minerale en petroleum moet ondergaan.”; en 10
- (b) deur die volgende subartikel by te voeg:
- “(3) Die Minister kan ’n gedragskode voorskryf wat op alle aangewese omgewingsbestuursinspekteurs en omgewingsinspekteurs vir minerale en petroleum van toepassing is.”. 15

Vervanging van artikel 31F van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 17 van Wet 14 van 2009

19. Artikel 31F van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby deur die volgende artikel vervang:

“Bewys van aanwysing 20

31F. (1) ’n Voorgeskrewe identiteitskaart moet uitgereik word aan elke persoon wat as omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum aangewys is.

(2) ’n Omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum moet tydens die uitoefening van enige bevoegdheid of die uitvoering van enige pligte ingevolge hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel, op versoek van ’n lid van die publiek, die identiteitskaart bedoel in subartikel (1) toon.”. 25

Wysiging van artikel 31G van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003 30

20. Artikel 31G van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (1) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 35
- “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum, binne sy of haar mandaat ingevolge artikel 31D—”;
- (b) deur in subartikel (1) die volgende paragraaf na paragraaf (a) in te voeg: 40
- “(aA) kan toegang kry tot enige eiendom, voorwerp of pakkier en dit inspekteer met die doeleindes om nakoming aan wetgewing waarvoor daardie inspekteur ingevolge artikel 31D aangewys is, vas te stel, en om nakoming van ’n term of voorwaarde van ’n permit, magtiging of ander instrument ingevolge tersaaklike wetgewing uitgereik, vas te stel.”; 45
- (c) deur in subartikel (2) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
- “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of ’n inspekteur vir minerale en petroleum—”; en
- (d) deur in subartikel (2)(a) subparagraaf (i) deur die volgende subparagraaf te 50
- vervang:
- “(i) ooreenkomstig enige instruksies wat deur die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake of LUR, na gelang van die geval, uitgereik word;”. 55

Wysiging van artikel 31H van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 6 van Wet 44 van 2008 en artikel 18 van Wet 14 van 2009

21. Artikel 31H van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (1) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 5
 “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan binne sy of haar mandaat ingevolge artikel 31D—”;
- (b) deur in subartikel (1)(a) die woorde wat subparagraaf (i) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 10
 “ ’n persoon ondervra oor enige handeling of late **[ten aansien waarvan daar redelike verdenking bestaan dat dit] wat mag neerkom op—**”;
- (c) deur in subartikel (1) paragraaf (b) deur die volgende paragraaf te vervang: 15
 “(b) by redelike verdenking, ’n skriftelike kennisgewing uitreik aan ’n persoon wat weier om vrae ingevolge paragraaf (a) te beantwoord, wat daardie persoon versoek om vrae wat ingevolge daardie paragraaf aan hom of haar gestel word, te beantwoord.”;
- (d) deur in subartikel (1)(c) subparagraaf (ii) deur die volgende subparagraaf te vervang: 20
 “(ii) waarop hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel, betrekking het.”;
- (e) deur in subparagraaf (1) paragrawe (j) en (k) onderskeidelik deur die volgende paragrawe te vervang: 25
 “(j) enige afval of ander stof verwyder wat in stryd met die wetgewing waarvoor daardie inspekteur ingevolge artikel 31D aangewys is of ’n bepaling of voorwaarde van ’n permit, magtiging of ander dokument wat ingevolge sodanige wetgewing uitgereik is, gestort of uitgelaat is; [of] 30
 (k) **[enige ander voorgeskrewe plig uitvoer wat nie met hierdie Wet onbestaanbaar is nie, asook enige ander plig wat ingevolge ’n spesifieke omgewingsbestuurswet voorgeskryf mag word.] ’n regmatige instruksie in die uitvoer van sy of haar mandaat gee;**”;
- (f) deur die volgende paragraaf in subartikel (1) by te voeg: 35
 “(l) enige ander voorgeskrewe plig uitvoer wat nie met hierdie Wet onbestaanbaar is nie, en enige ander plig ingevolge ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel.”;
- (g) deur subartikel (2) deur die volgende subartikel te vervang: 40
 “(2) ’n Skriftelike kennisgewing uitgereik ingevolge subartikel (1)(b) moet **[in] wesenlik ooreenstem met** die voorgeskrewe formaat **[wees]** en moet ’n persoon versoek om gespesifiseerde vrae hetsy mondelings of skriftelik, en hetsy alleen of in die teenwoordigheid van ’n getuie, te beantwoord, en kan versoek dat vrae onder eed of bevestiging beantwoord moet word.”;
- (h) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang: 45
 “(3) ’n Persoon wat ’n skriftelike kennisgewing ingevolge subartikel (1)(b) ontvang, moet alle vrae aan hom of haar gestel eerlik en na die beste van sy of haar vermoë beantwoord, ondanks die feit dat ’n antwoord hom of haar mag inkrimineer, maar enige antwoord wat daardie persoon inkrimineer, mag nie teen hom of haar gebruik word in enige daaropvolgende strafregtelike verrigtinge vir ’n misdryf ingevolge hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel nie.”; 50
 55
- (i) deur in subartikel (4) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 55
 “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum moet—”; en
- (j) deur in subartikel (5) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 60

“Benewens die bevoegdheids uiteengesit in hierdie Deel word ’n omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum geag ’n vredesbeampte te wees en kan alle bevoegdheids uitoefen wat aan ’n vredesbeampte, of aan ’n polisiebeampte wat nie ’n offisier is nie, ingevolge Hoofstukke 2, 5, 7 en 8 van die Strafproseswet, 1977 (Wet No. 51 van 1977), toegewys is”.

Wysiging van artikel 31I van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

22. Artikel 31I van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur subartikel (2) deur die volgende subartikel te vervang:
- “(2) Wanneer daar ingevolge hierdie Deel op ’n artikel beslag gelê word, kan die omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum die persoon wat onmiddellik voor die beslaglegging op die artikel in beheer daarvan was, [versoek] opdrag gee om dit na ’n plek te neem wat deur die inspekteur aangewys word, en indien die persoon weier om die artikel na die aangewese plek te neem, kan die inspekteur dit doen.”;
- (b) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:
- “(3) Die omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan ’n voertuig, vaartuig of lugvaartuig waarop beslag gelê is, immobiliseer deur ’n onderdeel daarvan te verwyder, ten einde dit te beveilig.”; en
- (c) deur paragrawe (a) en (b) van subartikel (5) onderskeidelik deur die volgende paragrawe te vervang:
- “(a) in die geval van ’n monster van ’n bedreigde of beskermde spesie of uitheemse spesie wat in die Republiek ingevoer word, die persoon wat verantwoordelik is vir die invoer, of daardie persoon se agent, by die inklaringshawe [versoek] opdrag gee om die oorspronklike afskrifte van die invoerpermit, saam met sodanige ander dokumentasie wat vereis mag word, te toon; en
- (b) in die geval van ’n monster van ’n bedreigde of beskermde spesie wat uit die Republiek uitgevoer of heruitgevoer word, die persoon wat verantwoordelik is vir die uitvoer of heruitvoer, of daardie persoon se agent, by die uitvoerhawe [versoek] opdrag gee om die oorspronklike afskrif van die uitvoer- of heruitvoerpermit, saam met sodanige ander dokumentasie wat vereis mag word, te toon.”.

Wysiging van artikel 31J van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 15 van Wet 30 van 2013

23. Artikel 31J van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (1) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
- “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan, binne sy of haar mandaat ingevolge artikel 31D, sonder ’n lasbrief enige voertuig, vaartuig of lugvaartuig betree en deursoek, of enige pakkier of enige ander vervoermeganisme deursoek, by redelike verdenking dat daardie voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkier of ander vervoermeganisme—”;
- (b) deur in subartikel (2) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
- “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan, sonder ’n lasbrief, beslag lê op ’n voertuig, vaartuig, lugvaartuig of enige ander vervoermeganisme of enigiets in of op enige voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkier of ander vervoermeganisme—”;
- (c) deur in subartikel (2) die woorde wat op paragraaf (d) volg deur die volgende woorde te vervang:

- “ingevolge hierdie Wet [of], ’n bepaalde Wet op omgewingsbestuur of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel.”;
- (d) deur in subartikel (4) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
 “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan, ten einde aan subartikel (1) uitvoering te gee, te eniger tyd, en sonder ’n lasbrief—”;
- (e) deur subartikel (5) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(5) ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan enige van die bevoegdhede genoem in artikel 31H op of met betrekking tot sodanige voertuig, vaartuig of lugvaartuig uitoefen.”; en
- (f) deur subartikel (6) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(6) ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan by die Nasionale of Provinsiale Kommissaris van Polisie aansoek doen om skriftelike magtiging ingevolge artikel 13(8) van die Wet op die Suid-Afrikaanse Polisie, 1995 (Wet No. 68 van 1995), om ’n padblokkade of ’n kontrolepunt op te rig.”.

Wysiging van artikel 31K van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 19 van Wet 14 van 2009 20

24. Artikel 31K van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (1) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
 “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan, binne sy of haar mandaat ingevolge artikel 31D, en behoudens subartikel (2), te enige redelike tyd roetine-inspeksies hou en sonder ’n lasbrief, enige gebou, stuk grond of perseel betree en inspekteer [of deursoek], met inbegrip van, maar nie beperk nie tot, enige voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkdiere, houer, doos of artikel, ten einde vas te stel of daar voldoen is aan—”;
- (b) deur in subartikel (2) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
 “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan, binne sy of haar mandaat ingevolge artikel 31D, met ’n lasbrief ingevolge subartikel (3) verkry, maar behoudens subartikel (4), enige residensiële perseel betree en inspekteer ten einde vas te stel of daar voldoen is aan—”;
- (c) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(3) ’n Landdros kan ’n lasbrief bedoel in subartikel (2) slegs uitreik op skriftelike aansoek van ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum wat onder eed of bevestiging moet vermeld dat dit noodsaaklik is om die vermeldde residensiële perseel te betree en te inspekteer ten einde vas te stel of daar voldoen is aan die Wette waarvoor daardie inspekteur ingevolge artikel 31D aangewys is.”;
- (d) deur in subartikel (4) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
 “ ’n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan ingevolge subartikel (2) enige residensiële perseel sonder ’n lasbrief betree en inspekteer, maar slegs indien—”;
- (e) deur subartikel (5) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(5) Wanneer ’n roetine-inspeksie uitgevoer word, kan ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum [beslag lê op enigiets of op enige besigheids- of residensiële perseel, stuk grond of voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkdiere, houer, doos, of artikel wat as getuienis gebruik kan word

in die vervolging van enige persoon vir 'n misdryf ingevolge hierdie Wet of 'n spesifieke omgewingsbestuurswet]—

- (a) by redelike vermoede dat 'n misdryf ingevolge die wet waarvoor daardie inspekteur ingevolge artikel 31D aangewys is, gepleeg is, beslag lê op enigiets in of op enige, insluitende maar nie beperk nie tot, sake- of woonperseel, stuk grond of voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkier, houer, sak, doos of artikel wat as getuienis gebruik kan word in die vervolging van enige persoon vir 'n misdryf ingevolge hierdie Wet of 'n spesifieke omgewingsbestuurswet of 'n provinsiale Wet wat wesenlik handel oor omgewingsbestuur; en 5 10
- (b) vir 'n redelike tydperk, enigiets in of op enige, insluitende maar nie beperk nie tot, 'n sake- of woonperseel, stuk grond of voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkier, houer, sak, doos of artikel terughou met die doel om vas te stel of voldoen word aan die wetgewing waarvoor daardie inspekteur ingevolge artikels 31B, 31BA en 31C, na gelang van die geval, aangewys is.”; en 15
- (f) deur subartikel (7) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(7) 'n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale of petroleum kan enige van die bevoegdhede in artikel 31H genoem op sodanige gebou, stuk grond, perseel, voertuig, vaartuig, lugvaartuig, pakkier, houer, doos, item en so meer uitoefen.”. 20

Wysiging van artikel 31L van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

25. Artikel 31L van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig— 25
- (a) deur die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:
 “'n Omgewingsbestuursinspekteur of 'n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan, binne sy of haar mandaat ingevolge artikel 31D, 'n voldoeningskennisgewing [**in**] wat wesenlik met die voorgeskrewe formaat moet ooreenstem en ooreenkomstig 'n voorgeskrewe prosedure uitreik, indien daar redelike gronde bestaan om te glo dat 'n persoon nie voldoen het nie—”; 30
- (b) deur in subartikel (2) paragraaf (d) deur die volgende paragraaf te vervang:
 “(d) die prosedure wat gevolg moet word by die voorlegging van 'n beswaar teen die voldoeningskennisgewing aan die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake [of], LUR of munisipale raad, na gelang van die geval.”; 35
- (c) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(3) 'n Omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum kan op goeie gronde 'n voldoeningskennisgewing wysig en die tydperk waarbinne 'n persoon aan die kennisgewing moet voldoen, verleng.”; en 40
- (d) deur subartikels (4) en (5) onderskeidelik deur die volgende subartikels te vervang:
 “(4) 'n Persoon wat 'n voldoeningskennisgewing ontvang, moet aan daardie kennisgewing voldoen binne die tydperk vermeld in die kennisgewing, tensy die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake [of], LUR of 'n munisipale raad toestem om die werking van die voldoeningskennisgewing ingevolge subartikel (5) op te skort. 50
 (5) 'n Persoon wat 'n voldoeningskennisgewing ontvang en wat ingevolge artikel 31M 'n beswaar wil voorlê, kan vertoë rig tot die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake [of], LUR of 'n munisipale raad, na gelang van die geval, om die werking van die voldoeningskennisgewing hangende die afhandeling van die beswaar op te skort.” 55

Wysiging van artikel 31M van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

26. Artikel 31M van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur subartikel (1) deur die volgende subartikel te vervang: 5
- “(1) Enige persoon wat ingevolge artikel 31L ’n voldoeningskennisgewing ontvang, kan beswaar aanteken teen die kennisgewing deur skriftelik verhoë aan die Minister [of], die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, die Minister verantwoordelik vir watersake, die LUR of munisipale raad, na gelang van die geval, te rig binne 30 dae na ontvangs van die kennisgewing, of binne die langer tydperk wat die Minister [of], die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, die Minister verantwoordelik vir watersake, LUR of munisipale raad bepaal.”; en 10
- (b) deur in subartikel (2) paragrawe (a) en (b) deur die volgende paragrawe te vervang: 15
- “(a) kan die Minister [of], die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, die Minister verantwoordelik vir watersake, LUR of munisipale raad, na gelang van die geval, ’n kennisgewing of enige deel van ’n kennisgewing bekragtig, wysig of intrek; en 20
- (b) moet die Minister [of], die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, die Minister verantwoordelik vir watersake, LUR of munisipale raad, na gelang van die geval, die tydperk aandui waarbinne die persoon wat die kennisgewing ontvang het, moet voldoen aan enige deel van die kennisgewing wat bekragtig of gewysig is.”. 25

Wysiging van artikel 31N van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 7 van Wet 44 van 2008 en artikel 20 van Wet 46 van 2003

27. Artikel 31N van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur in subartikel (2) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 30

- “Indien ’n persoon versuim om aan ’n voldoeningskennisgewing te voldoen, moet die omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum die nie-voldoening rapporteer aan die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake, [of] LUR of munisipale raad, na gelang van die geval, en [die Minister of LUR] kan hulle—”. 35

Wysiging van artikel 31O van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

28. Artikel 31O van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig— 40

- (a) deur subartikel (1) deur die volgende subartikel te vervang: 40
- “(1) ’n Lid van die Suid-Afrikaanse Polisie diens beskik, met betrekking tot ’n misdryf ingevolge hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel, oor al die bevoegdhede van ’n omgewingsbestuursinspekteur of omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum ingevolge hierdie Deel, behalwe die bevoegdheid om roetine inspeksies ingevolge artikel 30K te doen en die bevoegdheid om voldoeningskennisgewings ingevolge artikel 31L tot 31O uit te reik en af te dwing.”; en 45
- (b) deur subartikel (2) deur die volgende subartikel te vervang: 50
- “(2) Ondanks subartikel (1) kan die Minister, Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne, Minister verantwoordelik vir watersake of LUR, na gelang van die geval, met die instemming van die Minister verantwoordelik vir veiligheid en sekuriteit, by skriftelike kennisgewing aan ’n lid van die Suid-Afrikaanse Polisie diens, aan daardie lid al die bevoegdhede beoog in artikel 31K tot 31O verleen.”. 55

Vervanging van artikel 31P van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 4 van Wet 46 van 2003

29. Artikel 31P van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby deur die volgende artikel vervang:

“Plig om dokumente te toon 5

31P. Enige persoon aan wie ’n permit, lisensie, toestemming, sertifikaat, magtiging of enige ander dokument ingevolge hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel, uitgereik is, moet daardie dokument [op versoek van] in opdrag van ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum toon.” 10

Wysiging van artikel 31Q van Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 21 van Wet 14 van 2009 en artikel 17 van Wet 30 van 2013

30. Artikel 31Q van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig— 15

(a) deur in subartikel (1) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang:

“Dit is ’n misdryf vir enige persoon om inligting oor enige ander persoon bekend te maak indien daardie inligting bekom is tydens die uitoefening van enige bevoegdheid of die uitvoer van enige plig ingevolge hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet[,] of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel, behalwe—”; en 20

(b) deur in subartikel (1) paragraaf (c) deur die volgende paragraaf te vervang: “(c) indien die inligting bekendgemaak word om ’n persoon in staat te stel om ’n werksaamheid ingevolge hierdie Wet [of], ’n spesifieke omgewingsbestuurswet of ’n provinsiale Wet wat wesenlik oor omgewingsbestuur handel, uit te voer deur enige persoon; of” 25

Vervanging van artikel 34E van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 7 van Wet 46 van 2003

31. Artikel 34E van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby deur die volgende artikel vervang: 30

“Behandeling van lewende monsters waarop beslag gelê is

34E. (1) ’n Lewende monster waarop ingevolge hierdie Deel beslag gelê is, [moet] kan, hangende die instel van strafregtelike verrigtinge ingevolge hierdie Wet of ’n spesifieke omgewingsbestuurswet, of hangende die afhandeling van sodanige verrigtinge, in bewaring gegee word by ’n geskikte instelling, reddingsentrum of fasiliteit wat in staat en gewillig is om daardie monster te huisves en behoorlik daarna om te sien. 35

(2) By die toepassing van hierdie Hoofstuk, kan lewende monsters waarop beslag gelê is, ingevolge artikel 30(a) van die Strafproseswet, 1977, oor beskik word.” 40

Wysiging van artikel 34G van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 7 van Wet 46 van 2003

32. Artikel 34G van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig deur subartikel (1) deur die volgende subartikel te vervang: 45

“(1) [Die] Ondanks artikel 57(5) van die Strafproseswet, 1977, kan die Minister [kan] misdrywe ingevolge hierdie Wet of ’n spesifieke omgewingsbestuurswet ten aansien waarvan beweerde oortreders ’n voorgeskrewe skulderkenningsboete kan betaal in plaas daarvan om deur ’n hof vir die misdryf verhoor te word, by regulasie spesifiseer.” 50

Wysiging van artikel 42B van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 9 van Wet 62 van 2008

33. Artikel 42B van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur subartikel (1) deur die volgende subartikel te vervang: 5
 “(1) Die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne kan ’n werksaamheid aan hom of haar ingevolge hierdie Wet toevertrou, delegeer aan—
 (a) die Direkteur-generaal van die Departement [**van Minerale en Energie**] verantwoordelik vir minerale hulpbronne; [**of**] 10
 (b) enige beampte in die Departement [**van Minerale en Energie**] verantwoordelik vir minerale hulpbronne; of
 (c) enige staatsorgaan, by ooreenkoms met daardie staatsorgaan.”;
 (b) deur in subartikel (2) paragrawe (c) en (d) onderskeidelik deur die volgende paragrawe te vervang: 15
 “(c) verhoed nie die verrigting van die werksaamheid deur die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne self nie; [**en**] 20
 (d) [**kan deur die Minister teruggetrek word.**] kan die bevoegdheid insluit om te subdelegeer;”;
 (c) deur in subartikel (2) die volgende paragrawe by te voeg: 20
 “(e) kan deur die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne ingetrek word, onderworpe aan enige regte wat aan enigiemand toegeval het; en
 (f) ontdoen nie die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne van die verantwoordelikheid vir die verrigting van die werksaamheid nie.”; en 25
 (d) deur die volgende subartikel by te voeg: 30
 “(3) Die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne kan enige besluit geneem na aanleiding van ’n delegering of subdelegering ingevolge hierdie artikel, bevestig, verander of herroep, behoudens enige regte wat na aanleiding van die besluit aan ’n persoon kon toegeval het.”.

Invoeging van artikels 42C en 42D in Wet 107 van 1998

34. Die volgende artikels word hierby na artikel 42B in die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, ingevoeg:

“Delegering van bevoegdhede en pligte deur Minister verantwoordelik vir watersake 35

- 42C.** (1) Die Minister verantwoordelik vir watersake kan ’n bevoegdheid of plig wat ingevolge hierdie Wet by hom of haar berus, delegeer aan ’n beampte in die departement verantwoordelik vir watersake.
 (2) ’n Delegering ingevolge subartikel (1)— 40
 (a) moet skriftelik wees;
 (b) kan aan voorwaardes onderworpe wees;
 (c) voorkom nie die uitoefening van die bevoegdheid of die verrigting van die plig deur die Minister verantwoordelik vir watersake persoonlik nie; 45
 (d) kan die bevoegdheid om te subdelegeer, insluit;
 (e) kan deur die Minister verantwoordelik vir watersake teruggetrek word, behoudens enige regte wat aan enigiemand toegeval het; en
 (f) ontdoen nie die Minister verantwoordelik vir watersake van die verantwoordelikheid vir die uitoefening van die bevoegdheid of die verrigting van die plig nie. 50

Delegering van bevoegdhede en pligte deur munisipale bestuurder

- 42D.** (1) Die munisipale bestuurder van ’n munisipaliteit kan ’n bevoegdheid of plig wat ingevolge hierdie Wet by hom of haar berus, aan ’n beampte in die munisipaliteit delegeer. 55
 (2) ’n Delegering ingevolge subartikel (1)—

- (a) moet skriftelik wees;
- (b) kan aan voorwaardes onderworpe wees;
- (c) voorkom nie die uitoefening van die bevoegdheid of die verrigting van die plig deur die munisipale bestuurder persoonlik nie;
- (d) kan deur die munisipale bestuurder ingetrek word, behoudens enige regte wat aan enigiemand kon toegeval het; en
- (e) ontdoen nie die munisipale bestuurder van die verantwoordelikheid vir die uitoefening van die bevoegdheid of die verrigting van 'n plig nie.”.

Wysiging van artikel 43 van Wet 107 van 1998, soos vervang deur artikel 4 van Wet 8 van 2004 en artikel 10 van Wet 62 van 2008 en gewysig deur artikel 14 van Wet 25 van 2014

35. Artikel 43 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur die volgende subartikel ná subartikel (1B) in te voeg:
  - “(1C) Enigiemand kan appelleer teen 'n beslissing deur die lisensieringsgesag in artikel 36(1) of 47A van die ‘National Environmental Management: Air Quality Act’, 2004 (Wet No. 39 van 2004), beoog, in die geval van munisipaliteite, by die stadsraad.”; en
- (b) deur subartikels (7), (8) en (9) onderskeidelik deur die volgende subartikels te vervang:
  - “(7) 'n Appèl kragtens hierdie artikel skort 'n omgewingsmagtiging, vrystelling[, **opdrag,**] of enige ander besluit ingevolge hierdie Wet op enige ander bepaalde [**omgewingsbestuurswet**] omgewingswet geneem, of enige bepaling of voorwaardes daaraan geheg, op, behalwe vir 'n opdrag, of ander administratiewe afdwingingskennisgewing, wat gemik is op die hantering van beduidende skade aan die omgewing, ingevolge hierdie Wet of enige ander bepaalde omgewingsbestuurswet uitgereik.
  - (8) 'n Persoon wat 'n opdrag ingevolge artikel 28(4) ontvang kan 'n appèl aanteken teen die besluit geneem deur die Direkteur-generaal of enigiemand wat onder sy of haar gedelegeerde gesag optree, die Direkteur-generaal van die departement verantwoordelik vir minerale hulpbronne of enige persoon wat onder sy of haar gedelegeerde gesag optree, of die provinsiale departementshoof of enige persoon wat onder sy of haar gedelegeerde gesag optree of die munisipale bestuurder van 'n munisipaliteit of enige persoon wat onder sy of haar gedelegeerde gesag optree by die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale [**of**], die LUR of die munisipale raad, na gelang van die geval, binne 30 dae vanaf ontvangs van die opdrag, of binne sodanige langer tydperk wat die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne [**of**], LUR of munisipale raad bepaal.
  - (9) Ondanks subartikel (7) [**en**], hangende die afhandeling van die appèl, kan die Minister, die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne [**of**], die LUR of munisipale raad, na gelang van die geval, by aansoek en by die aanvoer van goeie gronde, opdrag gee dat [**enige deel of bepaling van die opdrag nie opgeskort word nie, maar slegs in buitengewone omstandighede waar daar 'n onmiddellike bedreiging vir menslike gesondheid of die omgewing is.**]
  - (a) die omgewingsmagtiging, vrystelling of enige ander besluit ingevolge hierdie Wet of enige ander bepaalde omgewingsbestuurswet geneem, of enige bepaling of voorwaarde daaraan verbonde, óf in die geheel óf gedeeltelik, nie opgeskort kan word nie; of
  - (b) die opdrag of enige administratiewe afdwingingskennisgewing wat gemik is op die hantering van beduidende skade aan die omgewing ingevolge hierdie Wet of enige ander bepaalde omgewingsbestuurswet uitgereik, opgeskort word.”.

Wysiging van artikel 49A van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 25 van Wet 30 van 2013

36. Artikel 49A van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (1) die volgende paragraaf na paragraaf (b) in te voeg: 5
 “(bA) versuim om te voldoen aan enige bepaling in sodanige toepaslike norm of standaard as misdryf geïdentifiseer, in welke geval paragraaf (b) nie van toepassing is nie;”;
- (b) deur in subartikel (1) paragrawe (m), (n), (o) en (p) onderskeidelik deur die volgende paragrawe te vervang: 10
 “(m) ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum belemmer in, of inmeng met, die verrigting van daardie inspekteur se amptelike pligte;
 (n) voorgee om ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum te wees, of om die tolk of assistent van sodanige inspekteur te wees; 15
 (o) vals of misleidende inligting verstrek wanneer aan ’n [versoek] instruksie deur ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum voldoen word;
 (p) versuim om aan ’n [versoek] instruksie van ’n omgewingsbestuursinspekteur of ’n omgewingsinspekteur vir minerale en petroleum te voldoen.”; en 20
- (c) deur die volgende paragrawe in subartikel (1) by te voeg:
 “(q) versuim om aan artikel 24P(3), (4), (5), (6) of (10) te voldoen;
 (r) versuim om aan artikel 24PA(1) of (3) te voldoen.” 25

Wysiging van artikel 49B van Wet 107 van 1998, soos ingevoeg deur artikel 25 van Wet 30 van 2013

37. Artikel 49B van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur subartikel (1) deur die volgende subartikel te vervang: 30
 “(1) ’n Persoon wat skuldig bevind is aan ’n misdryf ingevolge artikel 49A(1)(a), (b), (bA), (c), (d), (e), (f) [of], (g), (q) of (r) is strafbaar met ’n boete van hoogstens R10 miljoen of met gevangenisstraf vir ’n tydperk van hoogstens 10 jaar, of met sodanige boete sowel as sodanige gevangenisstraf.”; en 35
- (b) deur subartikel (3) deur die volgende subartikel te vervang:
 “(3) ’n Persoon wat skuldig bevind is aan ’n misdryf ingevolge artikel 49A(1)(h), (l), (m), (n), (o) of (p) is strafbaar met ’n boete van hoogstens R1 miljoen of met gevangenisstraf vir ’n tydperk van hoogstens een jaar, of met sodanige boete sowel as sodanige gevangenisstraf.” 40

Wysiging van artikel 50A van Wet 107 van 1998, soos deur artikel 17 van Wet 25 van 2014 ingevoeg

38. Artikel 50A van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur in subartikel (2) die woorde wat paragraaf (a) voorafgaan deur die volgende woorde te vervang: 45
 “By die toepassing van subartikel (1), beteken ‘Ooreenkoms’ die Ooreenkoms tussen die Minister, Minister verantwoordelik vir waterwese en die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne getiteld *One Environmental System* vir die land met betrekking tot prospektering, eksplorasië, mynbou of produksie, wat behels—”; en 50
- (b) deur in subartikel (2) paragrawe (b) en (c) deur die volgende paragrawe te vervang:
 “(b) dat die Minister die reguleringsraamwerk en norme en standarde stel, en dat die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne die bepalinge van die Hoofwet en die ondergeskikte wetgewing in soverre dit met prospektering, eksplorasië, [myn] mynbou of 55

[bedrywighede] produksiebedrywighede verband hou, in werking sal stel;

- (c) dat die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne omgewingsmagtigings ingevolge die Hoofwet sal uitreik vir prospektering, eksplorاسie, [myn] mynbou of [bedrywighede] produksiebedrywighede en dat die Minister die appèlowerheid vir hierdie magtigings sal wees; en”.

Wysiging van Bylae 3 tot Wet 107 van 1998, soos gewysig deur artikel 8 van Wet 8 van 2004, artikel 25 van Wet 14 van 2009, Goewermentskennisgewing No. 731 van 2012 en artikel 27 van Wet 30 van 2013

39. Bylae 3 tot die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, word hierby gewysig—

- (a) deur reël 5 in deel (a) te herroep;
- (b) deur in reël 17 van deel (a) kolom 3 deur die volgende kolom te vervang:
 “Artikels 45(1), 46(1), 47(2), 47(3), 48(1), 48A(1), 50(5), saamgelees met artikels 89(1), 89(1)(b), (c) en (d) en 50A”;
- (c) deur in reël 21 in die Afrikaanse teks van deel (a) kolom 1, 2 en 3, die volgende reëls in te voeg en verder te wysig:
 “Artikels 7B, 7C gelees met 79(1)(j), (k), 13(3) gelees met 79(1)(l), 13(1A) gelees met 79(2)(j), 79(2)(k), 15 gelees met 79(2)(d), 59 gelees met 79(2)(e), 60 gelees met 79(2)(a), 65 gelees met 79(1)(m), 69 gelees met 79(1)(a), 70(1) gelees met 79(1)(b), (c), (d), (e), 79(1)(f), (g), (h), (i), [79(2)(a), (b), (c), 79(3)(a), (b), (c), 79(4)(a), (b)] 92 gelees met 79(1)(n), 95 gelees met 79(2)(h), 79(2)(i), 96 gelees met 79(1)(o), 79(2)(a);”;
- (d) deur in reël (4) van deel (b) kolom 3 deur die volgende kolom te vervang:
 “ Artikel 86 (1) in soverre dit betrekking het op oortredings van artikels [41] 44(1)(b)(ii) en 44(1)(c) tot (e), 52(a), 57(a), 58(b) en 62(1)”.

Kwenziwa utshintsho kwisolotyana 48 loMthetho 57 ka-2003, elathi lathatyathelw’ indawo lisolotyana 18 loMthetho 31 ka-2004 nalisolotyana loMthetho 21 ka-2014

40. Kwenziwa utshintsho kwisolotyana 48 loMthetho Wokulondolozwa Kwendalo Yesizwe: UMthetho Weendawo Zolondolozo Ezikhuselweyo ka-2003—

- (a) ngokuthi isolotyana (1) lithatyathelw’ indawo sisiqendu (1) esilandelayo:
 “(1) Nokuba uthini na omnye umthetho wepalamente, akukho ovumelekileyo ukuba ahlole ubukho bezimbiwa emhlabeni ngenjongo yorhwebo, ambe izimbiwa, ahlole, enze imveliso okanye enze imisebenzi emalunga nokuhlola ubukho bezimbiwa emhlabeni, ukumba izimbiwa, ahlole okanye enze imveliso—”;
- (b) ngokuthi isolotjina (1) lithatyathelw indawo sisiqendu (b) esilandelayo:
 “(b) kwindawo okanye phantsi kwendawo ekhuselweyo engenayo imvume ebhaliweyo yoMphathiswa [neyoMphathiswa weKhabhinethi] ophathiswe [izimbiwa nemicimbi yamandla] izimbiwa; okanye”;
- (c) ngokuthi indawo yesolotjana lesi-(2) nelesi-(3) ithatjathwe ngamasolotjana alandelayo:
 “(2) UMphathiswa, emva kokubonisana nelungu leKhabhinethi eliphathiswe ubuncwane obuzizimbiwa [nemicimbi yamandla], makaqwalasele ngokutsha yonke imisebenzi yokumbiwa kwezimbiwa eyayiqhutywa ngokusemthethweni kwimimandla eboniswe kwisolotyana (1)(a), (b) no-(c) ngaphambi nje kwexesha elaqalisa ngalo ukusebenza eli solotyana.
 (3) UMphathiswa, emva kokubonisana nelungu leKhabhinethi eliphathiswe ubuncwane obuzizimbiwa [nemicimbi yamandla], unokuthi, malunga nemisebenzi exelwe kwisolotyana (2), nangokumalunga nemisebenzi yokumbiwa kwezimbiwa eqhutywa kwimimandla exelwe kwelo solotyana eyabhengezwa njengenjalo emva kokuqalisa kweli solotyana ukusebenza, amisele imiqathango enokuthi loo misebenzi iqhubeke ngayo ukuze kuncitshiswe okanye kupheliswe ifuthe laloo misebenzi kwindalo esingqongileyo okanye ukwenzela ukukhuselwa kwendalo esingqongileyo kummandla lowo.”;

- (d) indawo yesolotyana (4) ithatyathwe lisolotyana elilandelayo:
- “(4) Umntu onqwenela ukwenza isicelo semvume ngokwesolotyana (1)(b) yokuhlola ubukho bezimbiwa emhlabeni ngenjongo yorhwebo, yokumba izimbiwa, yokuhlola okanye ngenjongo yemveliso, makathi ngoko nangoko esakufumana isigunyaziso sendawo esingqongileyo ngokoMthetho woLondolozo lweNdalo yeSizwe, angenise isicelo sakhe ngendlela emiselweyo kuMphathiswa, kunyeù
- (a) nayo nayiphi na ingcombolo, iingxelo, uhlolisiso olwenziweyo okanye ukubonisana okwenzelwe ukuqonda ifuthe elinokubakho kwindalo esingqongileyo malunga nemisebenzi eqwalaselwayo ngokweSahluko 5 soMthetho wokuLondolozwa kweNdalo yeSizwe; kunye
- (b) nasiphi na isibheni esifakwe mayela nesigunyaziso sendalo esingqongileyo.”;
- (e) ngokufakela kwesolotyana ezilandelayo:
- “(5) UMphathiswa, xa esebenzisa amagunya akhe ngokwesolotyana (1)(b)—
- (a) makathabathele engqalelweni—
- (i) imigaqo equlethwe kwisolotyana 2 loMthetho wokuLondolozwa kweNdalo yeSizwe;
- (ii) nayiphi na ingcombolo, iingxelo, uhlolisiso olwenziweyo okanye ukubonisana okwenzelwe ukuqonda ifuthe elinokubakho kwindalo esingqongileyo malunga nemisebenzi eqwalaselwayo ngokweSahluko 5 soMthetho wokuLondolozwa kweNdalo yeSizwe;
- (iii) nasiphi na isibheni esixelwe kwisolotyana (4)(b);
- (iv) ukungonakali kwendalo esingqongileyo ekhuselweyo;
- (b) unokuthi, phakathi kwezinye izinto, athabathele engqalelweni—
- (i) ifuthe elinokuthi libekho ekusebenzeni kobudlelwane phakathi kwezinto ezidalweyo neenkonzo zokusebenzelana kwendalo ezinikezelwa yindalo esingqongileyo ekhuselweyo kuluntu;
- (ii) enoba indalo esingqongileyo ekhuselweyo iyeyona kufanele kuqalwe ngayo kubuntlantluninzi bezinto eziphilayo; nokuthi
- (iii) enoba indalo esingqongileyo ekhuselweyo ingummandla ochuliweyo wobuncwane obungamanzi;
- (6) Nokuba lithina na isolotyana (4), uMphathiswa usengafuna ukuba umntu owenza isicelo semvume phantsi kwesolotyana (1)(b), anike ingcombolo ebhekele phaya ngokwendlela abona kufaneleke ngayo ngaphambi kokuba enze isigqibo.”.

Kwenziwa utshintsho kwisolotyana 57 loMthetho 57 ka-2003

41. Kwenziwa utshintsho kwisolotyana 57 loMthetho Wokulondolozwa Kwendalo Yesizwe: UMthetho Weendawo Zolondolozo Ezikhuselweyo ka-2003, ngokuthi isiqendu (c) kwisolotyana (1) sithatyathelw’ indawo sisiqendu esilandelayo:
- “(c) iGosa Eliyintloko Eliququzelelayo neGosa Eliyintloko Lezimali.”.

Kwenziwa utshintsho kwisolotyana 89 loMthetho 57 ka-2003, elathi lona lenziwa utshintsho lisolotyana 28 loMthetho 14 ka-2009

42. Kwenziwa utshintsho kwisolotyana 89 loMthetho Wokulondolozwa Kwendalo Yesizwe: UMthetho Weendawo Zolondolozo Ezikhuselweyo ka-2003—
- (a) ngokuthi isiqendu (a) kwisolotyana (1) sithatyathelw’ indawo sisiqendu esilandelayo:
- “(a) waphula okanye uyoyisakala ukwenza okutshiwo lisolotyana 45(1), 46(1), 47(2), (3) okanye (3A), 48(1), [49A(5)(b),] 48A(1) okanye 50(5) [okanye 55(2)(fA)].”;
- (b) ngokuthi kwisolotyana (1) kucinywe igama elithi “okanye” ekupheleni kwesiqendu (c);
- (c) ngokuthi kwisolotyana (1) endaweni yesiphumlisi ekupheleni kwesiqendu (d) kufakwe *isemi-colon*;

- (d) ngokuthi kwisolotyana (1) kongezwe isiqendu esilandelayo:
 “(e) waphula okanye woyisakala ukwenza okufunwa ngumgaqo owenziwe ngokwesolotyana 55(2)(fA).”;
- (e) ngokuthi isolotyana (2) lithatyathelw’ indawo lisolotyana elilandelayo:
 “(2) Umntu ofunyaniswe enetyala lokwenza isenzo esikukona ngokwesolotyana (1)(a), (b), (c) okanye (d) uya kugwetywa, xa eqala ukufunyaniswa enetyala, ifayini engagqithiyo kwizigidi ezi-R5 okanye ukuvalelwa ixesha elingagqithiyo kwiminyaka emihlanu, aze xa efunyaniswa enetyala okwesibini nangaphezulu, agwetywe ifayini engagqithiyo kwizigidi ezili-R10 okanye ukuvalelwa entolongweni ixesha elingagqithiyo kwiminyaka elishumi okanye kuzo zombini iimeko agwetywe kokubini ifayini nokuvallelwa entolongweni.”; nangokuthi
- (f) emva kwesolotyana (2) kufakelwe isolotyana elilandelayo:
 “(2A) Umntu ofunyaniswe enetyala lokwenza isenzo esikukona ngokwesolotyana (1)(e) uya kohlwaywa izohlwayo ezixelwe kwisolotyana 55(2)(fA).”.

Tlhabololo ya karolo 1 ya Molao 10 wa 2004, jaaka e tlhabololwa ka karolo 29 ya Molao 14 wa 2009 le karolo 1 ya Molao 14 wa 2013

43. Karolo 1 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa jaana— 20

- (a) ka kemisetso ya tlhaloso ya “taolo” ka tlhaloso e e latelang:
 “‘**taolo**’, mabapi le ditshedi [tse di sa tlwaelegang kgotsa] tse di tsenelelang, e kaya—
- (a) [go lwantsha kgotsa go fedisa ditshedi tse di sa tlwaelegang kgotsa tse di tsenelelang] tshenyo ya thulaganyo ya dikai tsotlhe tsa ditshedi tse di tsenelelang go tswa mo lefelong le le totobaditsweng la, kgotsa bophara jwa, Rephaboliki; kgotsa
- (b) foo [phediso] tshenyo ya thulaganyo eo e sa kgonagaleng, go thibela, go fitlha fa go ka kgonegang, poelelo, tlhomo gape, kgolo gape katiso, koketsego, tsosoloso kgotsa go anamiswa ga ditshedi [tse di sa tlwaelegang kgotsa] tse di tsenelelang; 25
- (b) ka go tsenngwa morago ga tlhaloso ya “motlhatlhoi wa botsamaisi jwa tikologo” ga tlhaloso e e latelang:
 “‘**fedisa**’ go kaya go tloswa ka gotlhe ga ditshedi tse di tsenelelang go tswa mo Rephaboliking, go akaretsa le dikarolo tsotlhe tse di tshelang tsa ditshedi tseo;” le 35
- (c) ka go tsenngwa morago ga tlhaloso ya ‘ditshedi tse di mo kotsing’ ka tlhaloso e e latelang:
 “‘**go itekanela**’ go kaya boemo jo maemo a go tshela a ditlamelo tsa baecoloji tsa ditshedi go siametseng boitekanelo jwa tsona;” 40

Tlhabololo ya karolo 2 ya Molao 10 wa 2004

44. Karolo 2 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa—

- (a) ka kemisetso mo temaneng (a) ka go phimola lefoko “le” ya temanatlaleletso (ii) ka temanatlaleletso e e latelang; 45
- (b) ka go tsenya mo temaneng (a) morago ga temanatlaleletso, e e latelang:
 “(iiA) go tsewa tsia ga go itekanela ga diphologolo mo tadang tshomerelelong le tisiso e e tsweleng ya tsona; le”.

Tlhabololo ya karolo 3 ya Molao 10 wa 2004 50

45. Karolo 3 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa ka go tlaleletswa ga karolotlaleletso e e latelang, karolo e e leng teng e nna karolotlaleletso (1):

- “(2) Tona, ka kitsiso mo Lokwalodikgannyeng la Puso, o ka totobatsa ditshedi le mabaka ao ka fa tlase ga ona Puso e salang go nna motlhokomedi wa metswedi ya baoloji ya ditshedi e e tlhagelelang mo lefatsheng le le ka fa tlase ga taolo ya ona.” 55

Go tsenngwa ga karolo 9A mo Molaong 10 wa 2004

46. Karolo e e latelang e tsenngwa mo Tsamaisong ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, morago ga karolo 9:

“Kganelo ya ditiro tse di rileng

9A. Tona, ka kitsiso mo Lokwalodikgannyeng la Puso le go ya ka mabaka ao a ka totobatswang ke Tona mo kitsisong, o ka kganelo tiro nngwe le nngwe e e ka amang bobbe go itekanela ga tlamelo ya baoloji ya ditshedi.” 5

Tlhabololo ya karolo 13 ya Molao 10 wa 2004

47. Karolo 13 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa ka kemisetso mo karotlaleletsong (1) ya temana (c) ka temana e e latelang: 10

“(c) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga le Motlhankedimogolo wa Ditšhelethe wa Setheo.”.

Tlhabololo ya karolo 73 ya Molao 10 wa 2004 15

48. Karolo 73 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa jaana—

- (a) ka go ntshiwa mo karotlaleletsong (2) ga temana (a);
- (b) ka kemisetso mo karotlaleletsong (2) ya temana (b) ka temana e e latelang: 20
 “(b) tsaya dikgato go laola [le] kgotsa fedisa ditshedi tse di tsenelelang tse di neetsweng [le go di thibela mo go anameng] jaaka go laetswe ke Tona; le”; le
- (c) ka go tsenngwa morago ga karotlaleletso (2) ga karotlaleletso e e latelang: 25
 “(2A) Tona o ka neelana ka mabaka ao ka fa tlase ga ona bolaodi jo bo nang le bokgoni bo tshwanetseng go itsisiwe, ka go kwala, ka ga go nna teng ga kgotsa tiragalo ya ditshedi tse di tsenelelang tse di neetsweng.”.

Tlhabololo ya karolo 75 ya Molao 10 wa 2004

49. Karolo 75 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004 e tlhabololwa jaana—

- (a) ka kemisetso ya dikarotlaleletso (1), (2) le (3) ka dikarotlaleletso tse di latelang, ka tatelano: 30
 “(1) Taolo [le] kgotsa phediso ya ditshedi tse di tsenelelang e tshwanetse go dirwa ka tiriso ya mekgwa e e nepagetseng mabapi le ditshedi tse di amegang le tikologo e di diragalang mo go yona.
 (2) Tiro nngwe le nngwe e e dirwang go laola [le] kgotsa go fedisa ditshedi tse di tsenelelang tse di umakilweng e tshwanetse go dirwa ka kelotlhoko le ka mokgwa o o ka se tliseng kotsi mo baotaebesithing le tshenyego mo tikologong.
 (3) Mekgwa e e diriswang go laola [le] kgotsa go fedisa ditshedi tse di tsenelelang tse di umakilweng o tshwanetse go diriswa mo matlhogelweng, a a namisang segolo kgolo gape ya setshedi seo se se tsenelelang gore go thibelwe setshedi seo mo go tlhagiseng matlhogelo, direng peo, go itsaleng gape kgotsa go itlhomeng gape ka mokgwa ofe.”; le 40
- (b) ka go tsenngwa ga karotlaleletso e e latelang: 45
 “(6) Tona o tshwanetse go tlamela ka thuto le temoso go baagi ba selegae ba ba angwang ke setshedi se se tsenelelang se se kailweng.”.

Tlhabololo ya karolo 97 ya Molao 10 wa 2004, jaaka e tlhabolotswe ka karolo 45 ya Molao 14 wa 2009 le karolo 30 ya Molao 14 wa 2013

50. Karolo 97 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa ka go tsenngwa mo karotlaleletsong (1) morago ga temana (a) ga temana e e latelang: 50

“(aA) tshireletso ya go itekanela ga motswedi wa baoloji wa setshedi;”.

Tlhabololo ya karolo 99 ya Molao 10 wa 2004

51. Karolo 99 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa jaana—

- (a) ka kemisetso ya karotlaleletso (1) ka karotlaleletso e e latelang: 5
 “(1) Pele go diragatswa thata e, go ya ka kabelo ya Molao ono, e tshwanetseng go diragatswa go tsamaelana le karolo eno le karolo 100, Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo o tshwanetse go latela tsela e e maleba ya therisano mo maemong.”; le
- (b) ka go tsenngwa morago ga karotlaleletso (2) ga karotlaleletso e e latelang: 10
 “(2A) MEC o tshwanetse, pele a diragatsa thata go ya ka karotlaleletso (1) go—
- (a) rerisana le mqloko othle a Kabinete, Maroko Khanselekhuduthamaga ya Diporofense le ditheo tsa puso, tseo ditiro tse ba di rwalelang maikarabelo di ka angwang ke tiragatso ya thata mo porofenseng; 15
- (b) rerisana le Tona, go tsamaelana le meono ya puso ya tirisano mmogo e e tlhagisitsweng mo Kgaolong 3 ya Molaotseo; le
- (c) letla botsayakarolo jwa baagi mo kगतong go tsamaelana le karolo 100.”.

Tlhabololo ya karolo 100 ya Molao 10 wa 2004

20

52. Karolo 100 ya Tsamaiso ya Bosetšhaba ya Tikologo: Molao wa *Biodiversity*, 2004, e tlhabololwa jaana—

- (a) ka kemisetso mo karotlaleletsong (1) ya mafoko a a tlang fa pele ga temana (a) ka mafoko a a latelang: 25
 “Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo o tshwanetse go dira kitsiso ka ga tiragatso ya thata e e tshitsintsweng e e kailweng mo karolong 99—”;
- (b) ka kemisetso mo karotlaleletsong (1) ya temana (a) ka temana e e latelang: 30
 “(a) mo Lokwalodikgannyeng la Puso kgotsa mo Lokwalodikgannyeng la Puso la Porofense, go ya ka moo mabaka a leng ka teng; le”;
- (c) ka kemisetso mo karotlaleletsong (2) ya temana (a) ka temana e e latelang: 35
 “(a) laletsa maloko a setšhaba go romelela Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo, mo malatsing a le 30 a phasalatso ya kitsiso mo Lokwalodikgannyeng la Puso kgotsa mo Lokwalodikgannyeng la Puso la Porofense, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, ditlhagiso tse di kwetsweng ka ga, kgotsa dikemokgatlanong go, tiragatso ya thata e e tshitsintsweng; le”; le
- (d) ka kemisetso ya dikarotlaleletso (3) le (4) ka dikarotlaleletso tse di latelang, ka tatelano: 40
 “(3) Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo o ka, ka mabaka a a maleba, letla motho mongwe le mongwe yo o nang le kगतhego kgotsa baagi go dira ditlhagiso tsa molomo kgotsa dikemokgatlanong go Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo kgotsa motho yo o tlhomilweng ke Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo. 45
 (4) Tona kgotsa MEC wa Merero ya tsa Tikologo o tshwanetse go sekaseka ditlhagiso tsofhe kgotsa dikemokgatlanong tse di amogetsweng kgotsa tse di dirilweng pele ga tiragatso ya thata.”.

Tlhabololo ya karolo 101 ya Molao 10 wa 2004

53. Karolo 101 ya Tsamaiso ya Bosetšhaba ya Tikolo: Molao wa Mefutafuta ya Ditshedi, 2004, e tlhabololwa ka go go tsenngwa, mo temaneng (b) ya karotlaleletso (1) ga mafoko 9A kgotsa a morago ga mafoko “go ya ka karolo”. 50

Ukuchibiyela isigaba se-13 soMthetho wama-39 wezi-2004, njengoba uchibiyelwe esigabeni sesi-2 soMthetho wama-20 wezi-2014

54. Isigaba se-13 sokuPhathwa KwezeMvelo kaZwelonke: uMthetho weZinga loMoya, wezi-2004, uchitshiyelwe ngokufaka endaweni yesigatshana soku-(1) 55 isigatshana esilandelayo:

- “(1) UNgqongqoshe [kumele] engasungula, ngesaziso esiku*Gazethi* Ikomidi likaZwelonke Lokweluleka Ngeqophelo lomoya eliyoluleka uNgqongqoshe

Ukufakwa endaweni yesigaba sama-22A soMthetho wama-39 ka-2004, njengokuba kufakwe yesigaba sesi-3 soMthetho wama-20 ka-2014

55. Isigaba esilandelayo sifakwe endaweni yesigaba sama-22A sokuPhathwa KwezeMvelo kaZwelonke: uMthetho weZinga loMoya, wezi-2004:

“Imiphumela yezenzo ezingekho emthethweni ezibaliwe ezenza ukuthi kuphume izinto ziye emoyeni 5

22A. (1) Ekufakeni isicelo selayisense yezinto eziphuma ziye emoyeni sifakwa umuntu—

(a) Osebenze, nganoma isiphi isikhathi ngaphambi kokuqaliswa kwaloMthetho, uhlelo ngokwemigomo ye-*Atmospheric Pollution Prevention Act*, ongabhaliwe okwesikhashana noma ongenaso isitifikethi sokubhalisa; noma 10

(b) ubuwenza noma wenza umsebenzi osohlwini ngokwemigomo yesigaba sama-21 owenza ukuthi kube nezinto eziphumayo ziye emoyeni, 15

ongenayo ilayisense yesikhashana yezinto eziphumayo ziye emoyeni noma ilayisense yezinto eziphumayo ziye emoyeniIsikhungo samalayisense kumele senze ukuthi umfaki wesicelo ahlawulele ukuphatha ngenhlawulo engekevile izigidini eziyi-10 ngaphambi kokuthi mhlawumbe sithathwe isicelo selayisense yezinto eziphuma ziye emoyeni. 20

(2) Isicelo okukhulunywe ngaso esigatshaneni soku-(1) kumele sihanjisiwe ngokuhambisana nezimfuneko eziqokethwe isigaba sama-37.

(3) Isicelo okukhulunywe ngaso esigatshaneni soku-(1), isikhungo samalayisense singaqondisa isicelo—

(a) ukuyekisa ngokushesha umsebenzi kusalindwe isinqumo ngesicelo esihanjisiwe ngaphansi kwalesi sigaba; 25

(aA) kwenziwe ukubamba iqhaza komphakathi, njengokuba kunqunywe;

(b) ukuphenya kanye nokuHlolwa umthelela womsebenzi emvelweni, okufaka phakathi umoya ozungezile kanye nempilo yabantu; 30

(c) ukulungisa noma imuphi umthelela olimazayo womsebenzi emvelweni, okufaka phakathi umoya ozungezile kanye nempilo yabantu; 35

(d) ukuyekisa, ukushintsha kanye nokulawula noma isiphi isenzo, umsebenzi, uhlelo noma izinto eziphumayo ziye emoyeni;

(e) ukuqeda noma imuphi umthombo wezinto eziphuma ziye emoyeni; 35

(f) ukuhlanganisa umbiko—

(i) onencazelo yesidingo kanye nokudingeka komsebenzi;

(ii) onokuhlolwa kwemvelo, ububanzi, isikhathi kanye nokubaluleka kwemiphumela noma imithelela emvelweni, okufaka phakathi umoya ozungezile kanye nempilo yabantu komsebenzi, okufaka phakathi imithelela eqhubekayo kanye nendlela yemvelo ngokwendawo, umzimba, ezezimali kanye namasiko okungathinteka ngawo umsebenzi ohlongozwayo; 40

(iii) onencazelo ngezinyathelo zokunqandwa ezithathiwe noma ezizothathwa mayelana nemiphumela, noma imithelela emvelweni, okufaka phakathi umoya ozungezile, kanye nempilo yabantu; 45

(iv) onencazelo yohlelo lokubamba iqhaza komphakathi olulandelwayo ngesikhathi sokuhlanganiswa umbiko, okufaka phakathi yonke imibono etholakele esuka kubantu abanentshisekelo noma abathintekayo kanye nokuvezwa ukuthi izinkinga eziphakamisiwe ziphendulwe kanjani; kanye 50

(v) uhlelo lokuphathwa kwemvelo; kanye

(g) ohlinzeka imininingwane eminye efanayo noma othatha izifundo ezifanayo njengokuba isikhungo samalayisense sibona kufanele. 55

(4) Uma kufika esikhungweni samalayisense ukuthi umfaki wesicelo ungaphansi kophenyo lwecala lokuphambana, noma ukwehluleka ukuhambisana nesigaba sama-22, isikhungo samalayisense singahlehlisa isinqumo sokukhipha ilayisense yesikhashana yezinto eziphuma ziye

- emoyeni noma ilayisense yezinto eziphuma ziye emoyeni kuze kufike isikhathi sokuphethwa kophenyo futhi—
- (a) uma uPhiko Lwezokushushisa kuZwelonke seluthathe isinqumo sokungaqalisi ukushushisa ngenxa yokuphambana, noma ukwehluleka ukuhambisa nesigaba sama-22; 5
- (b) umfakisiselo ukhululiwe noma utholwe engenacala emva kokushushiswa maqondana nokuphambana noma ukwehluleka ukuhambisana nemigomo yesigaba sama-22; noma
- (c) umfakisiselo ugwetshwe inkantolo yomthetho, egwetshelwa icala lokuphambana noma lokwehluleka ukulandela isigaba sama-22 futhi umfakisiselo usezisebenzise zonke ezinye izindlela zomthetho zokufaka isikhalazo enkantolo noma ukucela ukuthi liphinde libuyekwezwe icala. 10
- (5) Ukuhanjiswa kwesicelo noma ukukhishwa kwelayisense yesikhashana yezinto eziphumayo ziye emoyeni noma ilayisense yezinto eziphuma ziye emoyeni ngokwemigomo yalesi sigaba, noma ukukhokhwa kwenhlawulo yokuphatha ngokwemigomo yesigatshana soku-(1), kumele— 15
- (a) kungashintshi nakancane esikhungweni senduna yokuphathwa kwemvelo noma uPhiko Lwezamaphoyisa eNingizimu Afrika, ukuphenya noma ikuphi ukweqiwa kwalo Mthetho; 20
- (b) kungashintshi nakancane esiphathimandleni Sophiko Lwezokushushisa kuZwelonke ukuqalisa noma ikuphi ukushushiswa kwecala; noma
- (c) kungavikeli umfaki wesicelo ecaleni ngokwemigomo yesigaba sama-51(1)(a).” 25

Ukuchibiyela isigaba sama-36 soMthetho wama-39 wezi-2004, njengoba Sichitshiyelwe yisigaba sesi-5 soMthetho wama-20 wezi-2014

56. Isigaba sama-36 sokuPhathwa kwezeMvelo kaZwelonke: uMthetho weZinga loMoya, wezi-2004, uchibiyelwe— 30
- (a) ngokushutheka emuva kwesigatshana wesi-(2) isigatshana esilandelayo: 30
- “(2A) Igatsha lombuso lesifundazwe kumele lithathwe njengesiphathimandla samalayisense uma umsebenzi osohlwini ungena emngceleni—
- (a) womasipala abakhulu abangaphezu kowodwa; 35
- (b) yesifunda sikamasipala engaphezu kwesisodwa; noma
- (c) nomasipala abafanele abavunyelwe ngokubhala.”;
- (b) ngokufaka endaweni yesigatshana sesi-(5) isigatshana (d) isigatshana esilandelayo: 40
- “(d) okwenziwayo okusohlwini kuhambisana nemisebenzi esohlwini ngokwemigomo yesigaba sama-24(2) se-*National Environmental Management Act*, 1998, noma ngokwemigomo yesigaba se-19(1) se-*National Environmental Management: Waste Act*, 2008, [noma] futhi uNgqongqoshe esevezwe njengomkhandlu ofanele;” le
- (c) ngokufaka endaweni yesigatshana sesi-(8) isigatshana esilandelayo: 45
- “(8) UNgqongqoshe nomkhandlu okhipha ilayisensi ovezwe esigatshaneni soku-(1) ukuya kwesesi-(4), noma u-MEC kanye nesikhungo samalayisense okuvezwe ezigatshaneni soku-(1) kanye nesesi-(5), bangavumelana ngokuthi isicelo selayisensi yokunukubeza umoya mayelana nokwenziwayo okuvezwe esigabeni sama-22 kungadingidwa uNgqongqoshe, u-MEC noma umkhandlu oqondene okhipha ilayisensi ovezwe esigatshaneni soku-(1) ukuya kwesesi-[(4)] (5).” 50

Ukufaka isigaba sama-47A soMthetho wama-39 ka-2004

57. Isigaba esilandelayo sifakiwe lapha ku-*National Environmental Management: Air Quality Act*, ka-2004, emuva kwesigaba sama-47: 55

“Ukususwa kwamalaysense ezinto eziphumela emoyeni

- 47A.** (1) Isiphathimandla samalaysense, ngesaziso esibhaliwe kumnikazi welayisense yezinto eziphumela emoyeni, singasusa leyo layisense uma loyo mnikazi welayisense ephambene nomhlinzeko waloMthetho noma isimo selayisense kanye nokuphambana okunjalo okungenza, noma okwenza, ukuthi kube nomthelela oyingozi kakhulu emvelweni, okuhlanganisa ezempilo. 5
- (2) Isiphathimandla samalaysense singasusa ilayisense yezinto eziphumela emoyeni ngaphambi kokuthi—
- (a) sixoxisene namagatsha ombuso afanele okungase imisebenzi yazo ithikanyezwe ukusetshenziswa kwamandla okuphatha; kanye 10
- (b) sinike umnikazi welayisense yezinto eziphumela emoyeni ithuba lokuthi ahambise maqondana nokususwa kwelayisense okuqondiwe lokho kunika kupanele kuhambisane numloiko womnelela womoya njengoba kuhlangozwe kusigaba 30 saloMthetho. 15
- (3) Isiphathimandla samalaysensi uma sixoxisana ngokwesigatshana (2) kumele sisho iskhathi—
- (a) izinhlaka zombuso okumele zilethe imibono ngaso; kanye
- (b) nomnikazi noma ilaysensi yezinto eziphuma emoyeni kumele ahambise isicelo sakhe kwisiphathimandla samalaysensi.” 20

Ukuchibiyela isigaba sama-53 soMthetho 39 wezi-2004, njengoba uchitshiyelwe esigabeni se-12 soMthetho wama-20 wezi-2014

58. Isigaba sama-53 sokuPhathwa kwezeMvelo kaZwelonke: uMthetho weZinga loMoya, 2004, uchitshiyelwe ngokususa isigaba (k).

Kwenziwa utshintsho kwisoloty 60 loMthetho 24 ka-2008

- 59.** Kwenziwa utshintsho kwisoloty 60 loMthetho woLawulo Lokusingqongileyo lweSizwe: uMthetho Odibeneyo woLawulo loNxweme ka-2008—
- (a) ngokuthi indawo yamazwi awandulela isiqendu (a) ithatyathwe kwisolotyana (1) ithatyathwe ngamazwi alandelayo: 30
- “UMphathiswa okanye uMphathiswa wePhondo, unokunika isaziso esibhaliweyo sokukhanda okanye sokushenxisa kuye nabani na onolawulo lwesakhiwo kummandla wamanxweme ukuba eso sakhiwo nokuba kungaphambi okanye ngemva kokuqalisa kwalo Mthetho ukusebenza—”; nangokuthi
- (b) indawo yesiqendu (a) kwisolotyana (1) ithatyathwe sisiqendu esilandelayo: 35
- “(a) siye saba nesiphumo esibi, sinesiphumo esibi okanye singanaso kokungqonge amanxweme, ngenxa yobukho baso, ngenxa yemeko yaso, okanye ngenxa yokulahlwa; okanye”.

Kucithwa iSahluko 9 soMthetho 24 ka-2009

60. ISahluko 9 soMthetho woLawulo Lokusingqongileyo lweSizwe: uMthetho Odibeneyo woLawulo loNxweme, uyacithwa. 40

Tlhabololo ya karolo 1 ya Molao 59 wa 2008, jaaka e tlhabololwa ka karolo 38 ya Molao 14 wa 2013 le karolo 1 ya Molao 26 wa 2014

- 61.** Karolo 1 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetshaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa jaana— 45
- (a) ka kemisetso ya tlhaloso ya “dikago tse di amanang le mafaratlhatlha” ka tlhaloso e e latelang:
- “ ‘dikago tse di amanang le mafaratlhatlha’ [, fa di kaiwa mo ejuleng 1,] di kaya moago mongwe le mongwe kgotsa thulaganyetso ya popegotheo e e tlhokegang mabapi le go dira ga sebebofatsi kgotsa tiro 50

- ya taolo ya leswe kgotsa e e diriswang mabapi le tirelo ya tlaletso kgotsa tiriso go tswa kwa sebebofatsing;”;
- (b) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “tlhopho e e ka diregang ya tikologo e e siameng go gaisa” ga ditlhaloso tse di latelang:
 “**‘leswe la kago le thubo ya dikago’** le kaya leswe, go sa akaretswe leswe le le kotsi, le le dirilweng fa go agiwa, go baakanngwa kgotsa go thubiwa ga kago nngwe le nngwe, e bile le akaretsa matlakala, mmu, matlapa le dikgong tse di latlhweng fa go agiwa, go fetolwa, go baakanngwa kgotsa go thubiwa;
‘leswe la kgwebo’ le kaya leswe le le tswang mo mafelong a a diriswang ka botlalo kgotsa segolo mabapi le maitlomo a tiro ya kgwebo, kgwebopotlana, kgwebokgolo, boitumediso kgotsa tsamaiso ya puso;”;
- (c) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya ‘tshimololo’ ga tlhaloso e e latelang:
 “**‘boleng jwa thekiso’** bo kaya boleng jwa thekiso jwa sengwe fa se rekiswa;”;
- (d) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “tatlho” ga tlhaloso e e latelang:
 “**‘leswe la mo gae’** le kaya, go sa akaretswe leswe le le kotsi, le le tswang mo mafelong a a diriswang ka botlalo kgotsa segolo mabapi le maitlomo a bodulo, thuto, tlhokomelo ya boitekanelo, metshameko kgotsa boitapoloso;”;
- (e) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “Lokwalodikgang la Puso” ga tlhaloso e e latelang:
 “**‘leswe ka kakaretso’** le kaya leswe le le seng kotsi kgotsa le le senang matshosetsi mo boitekanelong kgotsa mo tikologong, e bile le akaretsa—
 (a) leswe la mo gae;
 (b) leswe la kago le thubo ya dikago;
 (c) leswe la kgwebo;
 (d) leswe le le sa fetogeng; kgotsa
 (e) leswe lengwe le lengwe le le tsewang jaaka leswe le le seng kotsi go ya ka melawana e e dirilweng ka fa tlase ga karolo 69;”;
- (f) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “leswe ka kakaretso” ga tlhaloso e e latelang:
 “**‘leswe le le kotsi’** le kaya leswe le le nang dielemente tse di ka bolang le tse di sa boleng kgotsa metswako e e ka, ka ntlha ya dipharologantsho tsa popego, khemikale kgotsa bothole, amang segolo boitekanelo le tikologo;”;
- (g) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “leano la tsamaiso ya leswe la madirelo” ga tlhaloso e e latelang:
 “**‘leswe le le sa fetogeng’** le kaya leswe le le—
 (a) senang phetogo e kgolo ya sebopego, khemikale kgotsa baeloji morago ga le sena go latlwa;
 (b) sa tukang, sebopego se sa tsibogeng kgotsa le le senang khemikale e e ka le bodisang kgotsa le le ka amang sengwe le sengwe kgotsa tikologo e le kgomanang le yona; e bile
 (c) le le sa ameng tikologo mo go maswe, ka ntlha ya go nna le sekgotlelo le ka ntlha ya fa bothole jwa metsi a a tswenatswenang mo go lona bo se bothokwa.”;
- (h) ka kemisetso ya tlhaloso ya “tseogape” ka tlhaloso e e latelang:
 “**‘tseogape’** e kaya go ntshiwa go go laolwang kgotsa pusetso ya [sere sengwe le sengwe,] enoji, kgotsa materiale [kgotsa selo] go tswa mo matlakaleng;”;
- (i) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “tirisosešwa” ga ditlhaloso tse di latelang:
 “**‘tshalelo ya leswe’** e na le bokao jo bo le e neetsweng mo karolong 1 ya *Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002*;
‘tshalelo ya thoto’ e na le bokao jo bo le e neetsweng mo karolong 1 ya *Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002*;”;
- (j) ka go tsengwa morago ga tlhaloso ya “Molao ono” ga tlhaloso e e latelang:
 “**‘thekiso’** e kaya go reka, go rekisa kgotsa go ananya;” le
- (k) ka kemisetso ya tlhaloso ya “leswe” ka tlhaloso e e latelang:

'leswe' le kaya—

“(a) sere sengwe le sengwe, materiale kgotsa selo—

- (i) se motlhodi wa sere seo, material kgotsa selo seo a senang tiriso ya sona gape mo ditsamaisong tsa sona, se ka tswa se na le boleng jwa thekiso kgotsa se sena jona go motlhodi, mme se ka diriswa gape, sa diriswa sešwa, sa busetswa kgotsa sa rekiswa ke motho ofe; kgotsa 5
- (ii) se se sa batlegeng, se se gannweng, se se tlhokomologilweng, se se tlogetsweng kgotsa se se latlhi- lweng, nakwana kgotsa leruri, kgotsa se se ikaeletsweng kgotsa se go tlokegang gore se tlogelwe kgotsa se latlhwe, ke motho yo o tshotseng sere seo, materiale kgotsa selo, go sa kgathalesege gore sere, materiale kgotsa selo seo se na le boleng jwa thekiso mo mothong yo o se tshotseng kgotsa se ka diriswa gape, sa diriswa sešwa, sa busetswa kgotsa sa rekiswa ke motho ofe; kgotsa 10 15
- (b) sere sengwe le sengwe, material kgotsa selo se se ka tlhaloswang jaaka leswe ke Ton aka kitsiso mo Lokwalodikgannyeng la Puso; mme leswe lefe kgotsa karolo ya leswe, e e kailweng mo ditemaneng (a) le (b), e khutlisa go nna leswe— 20
- (aa) fa le sena go diriswa gape, go diriswa sešwa, kgotsa go busetswa kgotsa go rekiswa ke motho yo o tshotseng leswe leo kgotsa karolo ya leswe go ya ka mabaka a a beilweng mo laesenseng ya taolo ya leswe e e nepagetseng, fa e diriswa, kgotsa go tsamaelana le moetlo kgotsa maemo a a dirilweng go ya ka Molao ono; kgotsa 25
- (bb) fa Tona, ka tsela e e beilweng, a sa akaretsa motho yo o tshotseng moedi wa leswe kgotsa karolo ya moedi wa leswe mo tlhalosong ya leswe, go kgontsha motshodi wa ona go gweba mo moeding o o sa akaretswang kgotsa mo karolong ya moedi wa leswe, fa fela motshodi a kgotsotsofaditse ditlhokego tsa tiriso e e bolokese gileng mo tikologong ya moedi wa leswe kgotsa karolo ya moedi wa leswe ka ona kgotsa motho mongwe le mongwe ofe le go ineela go tlamela Tona ka dipegelo tsa ngwaga tse di ka ga tiriso ya ona;” 30

Tlhabololo ya karolo 4 ya Molao 59 wa 2008, jaaka e tlhabolotswe ka karolo 19 ya Molao 25 wa 2014 le karolo 2 ya Molao 26 wa 2014 35

62. Karolo 4 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka go tsenngwa mo karolotlaleletsong (1) ya temana (b) ga temana e e latelang:

“(bA) tshalelo ya leswe le tshalelo ya dithoto tse di laolwang ka fa tlase ga Molao wa Tsamaiso ya Tikologo;” 40

Tlhabololo ya karolo 34A ya Molao 59 wa 2008, jaaka o tsentswe karolo 13 ya Molao 26 wa 2014

63. Karolo 34A ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, o tlhabololwa ka—

- (a) kemisetso ya karolotlaleletso (1) ka karolotlaleletso e e latelang: 45
- “(1) Biro ya Tsenyotirisong e e sekasekang tsamaiso ya leswe e e tla itsegeng jaaka “Biro ya Taolo ya Leswe” e a tlhongwa [, mo **Lefapheng,**] jaaka setheo.”; le
- (b) ka kemisetso ya temanatlaleletso (3) ka temanatlaleletso e e latelang: 50
- “(3) Fa go diragala gore go se nne le [**Biro kgotsa Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga**] Boto e e dirang, dithata le ditiro tsa [**Biro**] Boto e boela kwa [**Mokaedingkakaretso wa Lefapha yo o tlhalositsweng mo karolong 34G(1),**] Tona yo, mo lebakeng leo, o tshwanetse go diragatsa dithata tseo le go dira ditiro go fitlhela [**Biro**] Boto e dira [**kgotsa Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga a thapiwa**] gape.” 55

Kemisetso ya karolo 34C ya Molao 59 wa 2008, jaaka e tsentswe ka karolo 13 ya Molao 26 wa 2014

64. Karolo e e latelang e emisetsa karolo 34C ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008:

“Dithata tsa bolebeledi tsa Tona

5

34C. (1) Tona o—

- (a) tshwanetse go lebelela tiro le tiragatso ka Biro ya dithata tsa yona le ditiro;
- (b) ka dira meetlo le maemo mabapi le tiro le tiragatso ka Biro ya ditiro tsa yona;
- (c) o ka rebolela Biro ditaelo ka ga merero ya pholisi, togamaano, leano le tsamaiso go netefatsa go dira ga yona ka nonofo le bokgoni; e bile
- (d) tshwanetse go tshomamisisa ditekanyetso mo ditueelong tse di duediswang ke Biro mo tirong le tiragatsong ya dithata le ditiro tsa yona.

10

15

(2) Biro e tshwanetse go diragatsa dithata tsa yona le go dira ditiro tsa yona go latela pholisi e e thomamisitsweng ka fa tlase ga karolo 34B le ka fa tlase ga meetlo le maemo mangwe le mangwe, ditaelo le ditshomamisiso tse di rebotsweng ke Tona go ya ka karolotlaleletso (1).”.

Kemisetso ya dikarolo 34F, 34G, 34H, 34I, 34J, 34K le 34L tsa Molao 59 wa 2008, jaaka di tsentswe ka karolo 13 ya Molao 26 wa 2014

20

65. Dikarolo tse di latelang di emisetswa mabapi le dikarolo 34F, 34G, 34H, 34I, 34J, 34K le 34L tsa Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008:

“Dithata ka kakaretso**34F. Biro e ka, mabapi le maitlomo a go dira ditiro tsa yona—**

25

- (a) thapa badiri ba yona, go latela karolo 34X;
- (b) fitlhelela, ka tumalano, ditirelo tsa motho mongwe le mongwe, go akaretsa lekala lengwe le lengwe la puso, mabapi le go dira tiro nngwe le nngwe e e rileng kgotsa tlamego;
- (c) fitlhelela, kgotsa rulaganya, tshwanelo nngwe le nngwe mo, kgotsa ya, thoto e e sutang kgotsa e e sa suteng, kgotsa hira kgotsa hirisa thoto nngwe le nngwe, go latela *Public Finance Management Act, 1999* (Molao 1 wa 1999);
- (d) bula le go dirisa diakhaonto tsa bona tsa banka;
- (e) beeletsa nngwe le nngwe ya tšhelete ya yona, go latela karolo 34W;
- (f) duedisa ditueleo mabapi le tiro nngwe le nngwe e e dirilweng kgotsa ditirelo tse di abilweng ke yona, ntle fela le ditiro tseo di dirilweng kgotsa ditirelo tse di abilweng go ya ka karolo 34E;
- (g) kgobokanya dikatso tse di nnileng teng ka ntlha ya dithibololo, ditlhamo kgotsa diporokerama tsa dikhomputara;
- (h) inšora kgatthanong le—
- (i) tatlhegelo nngwe le nngwe, tshenyegelo kgotsa kotsi; kgotsa
- (ii) molato mongwe le mongwe o e ka o iponelang mo tirisong ya Molao ono;
- (i) dira ditiro tsa semolao, go akaretsa ditiro tse di amanang le, kgotsa mo boemong jwa, motho mongwe le mongwe kgotsa lekala la puso; le
- (j) dira kgotsa go buelela tiro nngwe le nngwe ya semolao.

30

35

40

45

Boto e e busang, popego le botokololo**34G. (1) Biro e buswa ke Boto e e bopilweng ka—**

- (a) maloko a a seng kwa tlase ga supa e bile a sa fete robongwe a a thapilweng go ya ka karolo 34I;
- (b) Mokaedikakaretso kgotsa motlhankedi wa Lefapha yo o tshomilweng ke Mokaedikakaretso; le
- (c) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga wa Biro.

50

- (2) Tona—
- (a) o tshwanetse go tlhomamisa palo ya maloko a a tshwanetseng go thapiwa go ya ka karolotlaleletso (1)(a); le
- (b) o ka fetola palo e e tlhomamisitsweng mo temaneng (a), mme phokotso ya palo e ka tsenngwa mo tirisong fela fa go tlhagelela phatlhatiro mo Botong. 5
- (3) Boto e dira ditshwetso tsotlhe mo tiragatsong ya ditiro le tiragatsong ya dithata tsa Biro, ntle le fa—
- (a) ditshwetso tseo tse di dirilweng e le ka ntlha ya tholelo go ya ka karolo 34U; kgotsa 10
- (b) *Public Finance Management Act* e tlamela ka mokgwa mongwe.

Borutegi

- 34H.** (1) Leloko la Boto le tshwanetse—
- (a) go itekanela le go tlhomama go ka nna modiri jaaka leloko; le
- (b) go nna le borutegi jo bo maleba le maitemogelo mo lephateng la tsamaiso ya leswe. 15
- (2) Batho ba ba latelang ba iletswa go nna maloko a a setseng a Boto:
- (a) Motho yo o dirang jaaka leloko la Palamente, peomolao ya porofense kgotsa khansele ya mmasepala; kgotsa
- (b) motho yo o ntshitsweng mo tirong go ya ka karolo 34O. 20

Tsamaiso ya thapo

- 34I.** (1) Fa go tlhokega gore go thapiwe maloko a Boto a a kailweng mo karolong 34G(1)(a), Tona o tshwanetse—
- (a) ka dipapatso mo diphasalatsong tse di phasalatswang bosetšhaba le mo porofenseng nngwe le nngwe, go laletsa ditlhopho mabapi le go thapiwa jaaka maloko ao; le 25
- (b) go rulaganya lenane la maina a batho ba ba tlhophilweng, le le thalasang dintlha tse di neetsweng tsa mongwe le mongwe yo o tlhophilweng.
- (2) Tlhopho nngwe le nngwe e e dirilweng ka tsibogelo ya papatso go ya ka karolotlaleletso (1)(a) e tshwanetse go tshetswa ka— 30
- (a) dintlha tsa bowena tsa motho yo o tlhophilweng;
- (b) borutegi jwa motho yo o tlhophilweng kgotsa maitemogelo; le
- (c) tshedimotsetso nngwe le nngwe e e ka laelwang. 35
- (3) Tona o tshwanetse, go latela karolotlaleletso (4), go thapa—
- (a) palo e e tlhokegang ya batho go tswa mo lenaneng le le rulagantsweng go ya ka karolotlaleletso (1)(b);le
- (b) fa lenane leo le sa nepagala, motho mongwe le mongwe yo o maleba.
- (4) Fa go thapiwa, Tona o tshwanetse go— 40
- (a) rerisana le MEC wa tsa Merero ya Tikologo; le
- (b) go ela tlhoko tlhokego ya go thapa batho go tseletsatsa boemedi.
- (5) Dithapo di tshwanetse go dirwa ka mokgwa o e leng gore Boto e bopiwa ka batho ba ba fitlhelelang mefuta e e farologaneng ya bokgoni mo lephateng la tsamaiso ya leswe, e bile ba kgona go emelela bong le ditlhopho tse dingwe. 45

Modulasetilo

- 34J.** (1) Fa go tlhokega, Tona o tshwanetse go thapa leloko la Boto jaaka Modulasetilo wa Boto.
- (2) Modulasetilo o thapiwa mabapi le paka e e tlhomamiswang ke Tona e e ka, mo lebakeng la leloko le le kailweng mo karolong 34K(1)(a), se oketsweng go feta paka ya gagwe ya tiro jaaka leloko. 50
- (3) Tona o ka thapa leloko la Boto jaaka modulasetilo wa nakwana wa Boto fa—
- (a) Modulasetilo a seyo sebaka se seleele; kgotsa
- (b) go sa letetswe go thapiwa ga Modulasetilo. 55

Paka ya tiro

34K. Maloko a Boto a a kailweng mo karolong 34G(1)(a)—

- (a) a thapiwa sebaka sa dingwaga tse tharo kgotsa, fa karolo 34P(2) e diriswa, sebaka se se tlhomasisweng go ya ka karolo eo; 5
- (b) mo bokhutlong jwa paka eo, a itekanetse go ka thapiwa gape sebaka sa paka e nngwe gape ya dingwaga tse tharo; le
- (c) go thapiwa ga bona go ya ka temana (a) kgotsa (b) go ka katoloswa ke Tona sebaka se se rileng se se sa feteng ngwaga o le esi.

Dipeelo tsa thapo

34L. (1) Tona o tshwanetse go tlhomamisa dipeelo tsa tiro tsa maloko a Boto a a kailweng mo karolong 34G(1)(a). 10

(2) (a) Tona o ka, ka tumalano le Tona ya Matlotlo, tlhomamisa mabaka le dipeelo tsa tiro tsa maloko a Boto a a sa direng mo Pusong.

(b) Tuelo le ditshiamelo tsa maloko a Boto a a tlhalositsweng mo temaneng (a) di tshwanetse go duelwa ke Biro. 15

(3) (a) Maloko a a direlang Puso ga a a tshwanela go amogela tuelo le ditshiamelo, mme ba ka busetswa madi ke Biro mabapi le ditshenyegelo tse ba di dueletseng ka bobona.

(b) Maloko a Boto a a kailweng mo temaneng (a) a thapiwa nakwana.”

Go tsenngwa ga dikarolo 34M, 34N, 34O, 34P, 34Q, 34R, 34S, 34T, 34U, 34V, 34W, 34X, 34Y le 34Z mo Molaong 59 wa 2008 20

66. Dikarolo tse di latelang di tsenngwa mo Tsamaisong ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, morago ga karolo 34L:

“Maitsholo a maloko

34M. (1) Leloko la Boto— 25

- (a) le tshwanetse go dira ditiro tse le di thapetsweng ka mowa o o edileng le ntle le tseolethakore kgotsa kgobelelo; 25
- (b) le tshwanetse go senolela Boto ka ga kgatlhego nngwe le nngwe ya kgwebo ka namana kgotsa ya poraefete e leloko, monyalanimmogo mongwe le mongwe, molekane kgotsa leloko la losika la kamano e kgolo la leloko la Boto, le ka nngang le yona mo morerong o o fa pele ga Boto, e bile le tshwanetse go ikogela morago mo ditsamaisong tsa Boto fa go sekwasekwa morero oo, ntle le fa Boto e swetsa gore kgatlhego ya leloko leo la Boto mo morerong oo e potlana kgotsa ga e maleba; 30
- (c) le ka se dirise maemo, ditshwanelo kgotsa kitso ya leloko mabapi le go una molemo wa poraefete kgotsa go tswela motho yo mongwe mosola; e bile 35
- (d) le ka se dire ka mokgwa ofe o o nyenyefatsang boikanyego, go sa tseyeng letlhakore, boikemedi kgotsa tshiamo ya Biro. 40
- (2) Leloko la Boto le le gatakang kgotsa le le palelwang ke go obamela karolotlaleletso (1) le bonwa molwato wa maitsholomabe.

Khutliso ya botokololo

34N. (1) Leloko la Boto le le kailweng mo karolong 34G(1)(a) le khutlisa go nna leloko fa motho yoo— 45

(a) a sa tlhole a na le bokgoni go ya ka karolo 34H jwa go nna leloko;

(b) a rola tiro; kgotsa

(c) a ntshiwa mo tirong go ya ka karolo 34O.

(2) Leloko le ka rola tiro fela ka go romelela Tona kitsiso e e kwetsweng ya bonnye dikgwedi di le tharo, mme Tona o ka amogela nako e e khutshwane mo lebakeng le le rileng. 50

Tloso mo tirong

- 34O.** (1) Tona o ka, go latela dikgato tse di maleba tsa molao, tloso leloko la Boto le le kailweng mo karolong 34G(1)(a) mo tirong, mme fela ka lebaka la—
- (a) maitsholomabe, go sa itekanelang kgotsa go sa kgoneng; 5
- (b) go se tsenele dikopano tsa Boto makgetlo a le mararo a a latelanang ntle le go kopa tetla mo Botong ntle le fa a bontshitse lebaka le le utlwalang;
- (c) botšhoni; kgotsa
- (d) go bonwa molato wa tlolomolao ya bosenyi ntle le boikgethelo jwa tuediso. 10
- (2) Leloko la Boto le ka tloswa mo tirong ka lebaka la maitsholomabe kgotsa go tlhoka bokgoni fela morago ga phitlhelelo ya seo e dirilwe ke boto ya dipatlisiso e e thapilweng ke Tona.
- (3) Tona o ka sekega leloko ka fa tlase ga patlisiso go ya ka karolo eno. 15

Tlatso ya diphatlhatiro

- 34P.** (1) Phatlhatiro mo Botong e tlatswa—
- (a) mo lebakeng la fa Modulasetilo a rola tiro, ka go thapa leloko le lengwe go ya ka karolo 34J(1) jaaka Modulasetilo; e bile 20
- (b) mo lebakeng la leloko le le rolang tiro le le kailweng mo karolong 34G(1)(a), ka go latelela tsamaiso e e thagisitsweng mo karolong 34I.
- (2) Motho yo o thapilweng go tlatso phatlhatiro o dira sebaka se se setseng sa paka ya Modulasetilo kgotsa leloko le le rolang tiro.

Dikopano

- 34Q.** (1) Modulasetilo wa Boto o swetsa gore Boto e tla kopana leng le gore kae, mme bontsi jwa maloko bo ka kopa Modulasetilo ka go mo kwalela gore a bitse kopano ya Boto ka nako le kwa lefelong le le itsisitsweng mo kopong. 25
- (2) Modulasetilo o okama kwa dikopanong tsa Boto, mme fa Modulasetilo a se teng kwa kopanong, maloko a a leng teng ba tshwanetse go thopha leloko le lengwe gore le okame kwa kopanong. 30

Ditsamaiso

- 34R.** (1) Boto e ka tlhomamisa ditsamaiso tsa yona go latela ditaello tsa Molao ono.
- (2) Boto e tshwanetse go tshola direkoto tsa ditsamaiso tsa yona le tsa ditshwetso tse di tserweng. 35

Khoramo le ditshwetso

- 34S.** (1) Bontsi jwa maloko a Boto a a dirang ka nako nngwe le nngwe e e maleba a tlhama khoramo mabapi le kopano ya Boto.
- (2) Morero o o fa pele ga Boto o swetswa ka diboutu tsa bontsi jwa maloko a a tsenetseng kopano. 40
- (3) Fa go na le go sa lekaneng ga diboutu mo morerong mongwe le mongwe o o fa pele ga Boto, leloko le le okameng kopano le tshwanetse go diragatsa boutu ya makgaolakgang mo godimo ga boutu ya gagwe jaaka leloko. 45

Dikomiti

- 34T.** (1) Boto e ka tlhama komiti e le esi kgotsa go feta go e thusa mo go diragatseng ditiro kgotsa dithata tsa yona.
- (2) Fa go thapiwa maloko a komiti, Boto ga e pateletsege go thapa fela maloko a Boto. 50
- (3) Boto—
- (a) e tshwanetse go tlhomamisa ditiro tsa komiti;

- (b) e tshwanetse go thapa modulasetilo le maloko a mangwe a komiti;
- (c) e ka tlosa leloko la komiti mo tirong nako nngwe le nngwe, ka go tsaya tsia ditaelo tsa *Promotion of Administrative Justice Act, 2000* (Molao 3 wa 2000); e bile
- (d) e tshwanetse go tihomamisa tsamaiso ya tiro ya komiti. 5
- (4) Boto e ka phatlalatsa komiti ka nako nngwe le nngwe.
- (5) (a) Karolo 34L e buiswa ka phetogo e e tlhokegang go ya ka moo bokao bo tlhokang ka teng, e diriswa mo mabakeng le dipeelong tsa go thapiwa ga maloko a komiti.
- (b) Leloko la badiri la Biro le le thapilweng mo komiting le dira mo 10
komiting go latela mabaka le dipeelo tsa tiro ya motho yoo.

Tholelo ya dithata le ditiro

- 34U.** (1) Fa go tlhokega gore e dire ditiro tsa yona ka nepagalo, Boto e ka, go latela karolotlaleletso (2), rolela nngwe le nngwe ya dithata tsa yona go— 15
- (a) leloko la Boto;
- (b) komiti e e kailweng mo karolong 34T; kgotsa
- (c) leloko la badiri la Biro.
- (2) Dithata le ditiro tse di latelang di ka se rolelwe ke Boto:
- (a) go thapiwa kgotsa go thapiwa gape ga motho jaaka 20
Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga go ya ka karolo 34V(1) kgotsa (2);
- (b) tihomamiso ya mabaka le dipeelo tsa tirelo ya Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga go ya ka karolo 34V(3);
- (c) tihomamiso ya pholisi ya thapo go ya ka karolo 34W(1); le 25
- (d) tlhamo ya ditekanyetso tsa ditšhelete go ya ka karolo 34W(2)(a) kgotsa (3).
- (3) Tholelo go ya ka karolotlaleletso (1)—
- (a) e go ya ka ditekanyetso, mabaka le dikaelo tse Boto e ka di 30
pateletsang;
- (b) e tshwanetse go kwalwa;
- (c) ga e amoge Boto maikarabelo a yona mabapi le tiragatso ya thata e e roletsweng kgotsa tiragatso ya tiro e e roletsweng; e bile
- (d) ga e thibe le tiragatso ya thata e e roletsweng kgotsa go dirwa ga tiro e 35
e roletsweng ke Boto.
- (4) Boto e ka tihomamisa, farologanya, phimola kgotsa gogela morago tshwetso nngwe le nngwe e e tserweng ka ntlha ya tholelo go ya ka karolo eno, go latela ditshwanelo dingwe le dingwe tse di diragatswang mo mothong ka ntlha ya tshwetso.

Thapo ya Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga 40

- 34V.** (1) Boto, ka go dira ka tumalano ya Tona, e tshwanetse go thapa motho wa boithutelo jo bo maleba le maitemogelo jaaka Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga wa Biro.
- (2) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga— 45
- (a) o thapiwa sebaka sa paka e e sa feteng dingwaga tse tlhano; e bile
- (b) o ka thapiwa gape ke Boto ka tumalano le Tona, fela sebaka sa paka ya tlaleletso e le esi e e sa feteng dingwaga tse tlhano.
- (3) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga o thapiwa go latela dipeelo tseo le mabaka tsa thapo jaaka Boto e ka tihomamisa go tsamaelana le pholisi e e rebotsweng ke Tona ka tumalano le leloko la Kabinete le le 50
rwalang maikarabelo a tsa matlotlo.
- (4) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga—
- (a) o tshwanetse go diragatsa ditiro tseo e bile o ka diragatsa dithata tseo go ya ka moo Boto e di mo roletseng ka teng; e bile
- (b) o tshwanetse go begela Boto ka ga mereo ya tsamaiso, tiragatso ya 55
ditiro le tiragatso ya dithata, ka dinako tseo kgotsa dipaka tseo le ka mokgwa oo, jaaka fa Boto e ka tihomamisa.

- (5) (a) Modulasetilo wa Boto o ka thapa modiri yo mongwe wa Biro jaaka Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga wa nakwana sebaka sa paka e e sa feteng dikgwedi tse thataro, nako nngwe le nngwe fa—
- (i) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga fa ka lebaka lengwe a seyo kgotsa a sa kgone go dira ditiro tsa gagwe; kgotsa 5
- (ii) go na le phatlatiro mo ofising ya Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga.
- (b) Fa a dira nakwana jaaka Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga, modiri yoo—
- (i) o na le dithata le ditiro tsa Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga; e 10
bile
- (ii) o thapiwa go latela dipeelo le mabaka a thapo jaaka Modulasetilo a ka tlhomamisa go tsamaelana le pholisi e e kailweng mo karolotlaleletsong (3).

Thapo ya badiri 15

- 34W.** (1) Boto, e dira ka tumalano le Tona, e tshwanetse go tlhomamisa pholisi ya thapo ya Biro.
- (2) Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga—
- (a) mo ditekanetsong tse di beilweng ke Boto, o tshwanetse go tlhomamisa tlhomo ya badirimmogo e e leng botlhokwa mabapi le tiro ya Biro; e bile 20
- (b) o ka thapa batho mo diphatlhatirong go ya ka tlhomo ya badirimmogo.
- (3) Modiri wa Biro o thapilwe go latela dipeelo le mabaka a thapo tse di tlhomamisitsweng ke Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga go tsamaelana le pholisi ya thapo ya Biro le mo ditekanetsong tsa matlotlo tse di beilweng ke Boto. 25
- (4) (a) Motho yo o mo tirelong ya lekala le lengwe la puso o ka reboelwa Biro ka tumalano magareng ga Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga le lekala leo la puso.
- (b) Batho ba ba reboletsweng Biro ba dira ditiro tsa bona ka fa tlase ga 30
tlhokomelo ya Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga.
- (5) Motho yo o mo tirelong ya Biro o ka, ka tetla ya motho yoo, reboelwa lekala le lengwe la puso ka tumalano magareng ga Motlhankedimogolo wa Khuduthamaga le lekala leo la puso.

Ka ga matlole 35

- 34X.** Matlole a Biro a na le—
- (a) lotseno le le bonweng ke Biro go tswa mo tiragatsong ya ditiro tsa yona le go diragatseng dithata tsa yona;
- (b) madi a a lekanyeditsweng ke Palamente;
- (c) dikabelo tse di amogetsweng go tswa kwa makaleng a puso; 40
- (d) dikabelo tsa boithapo, dithuso le dimpho;
- (e) lotseno le le bonweng mo dipeeletsong tse di kailweng mo karolong 34Y; le
- (f) madi a a bonweng mo Metsweding e mengwe, go latela Public Finance Management Act. 45

Dipeeletso

- 34Y.** Biro e ka beeletsa nngwe le nngwe ya matlole a yona a a sa tlhokegeng ka bonako—
- (a) go latela pholisi nngwe le nngwe ya peeletso e e ka dirwang go ya ka karolo 7(4) ya Public Finance Management Act; le 50
- (b) ka mokgwa o o ka rebolwang ke Tona.

Phediso kgotsa phatlalatsa ya Biro

34Z. (1) Biro e ka se fediswe kgotsa phatlalatswe ntle le go ya ka Molao wa Palamente.

(2) Fa e fediswa kgotsa phatlalatswa, Biro e tshwanetse go sutisetsa dithoto tsa yona tse di setseng kgotsa lotseno le le bonweng go tswa mo dithotong tseo, morago ga kgotsafatso ya melato ya yona, kwa Pusong kgotsa kwa Setheong sa Setšhaba se se tsamaelanang le ejule 3A e e tshalositsweng mo *Public Finance Management Act, 1999* (Molao 1 wa 1999), se se nang le maikaelelo a a tshwanang le a Biro.”

5

Tlhabololo ya karolo 36 ya Molao 59 wa 2008

10

67. Karolo 36 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka kemisetso ya karolotlaleletso (5) ka karolotlaleletso e e latelang:

“(5) Mong wa naga e [segolo] e ka kgotlhelegang, kgotsa motho yo o dirang tiro e e dirang gore naga e kgotlhelege [segolo] thata, o tshwanetse go itsise Tona le MEC ka ga kgotlhelego eo ka bonako morago ga fa motho yoo a sena go lemoga, ka ga kgotlhelego eo.”

15

Tlhabololo ya karolo 37 ya Molao 59 wa 2008

68. Karolo 37 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa—

(a) ka kemisetso mo karolotlaleletsong (1) ya temana (a) ka temana e e latelang: 20

“(a) [dira] tlhoka gore go tlhatlhojwe lefelo mabapi le lefelo le le maleba la tlhotlhomiso, le go romela pegelo ya tlhatlhobo ya lefelo le leano la phepafatso, fa go tlhokega, kwa go Tona kgotsa MEC, go ya ka mabaka; kgotsa”;

(b) ka kemisetso mo karolotlaleletsong (1)(b) ya temanatlaleletso (ii) ka temana e e latelang: 25

“(ii) kaela motho yo o ipofileng kgotsa yo o ipofang go dira tiro ya matshosetsi a magolo kgotsa tiro e e tlhodileng kgotsa e e ka tswang e tlhodile kgotlelo ya lefelo la tlhotlhomiso, go [dira] tlhoka gore go dirwe tlhatlhobo ya lefelo ke motho yo o ikemetseng, ka ditshenyegelo tsa gagwe, le go romela pegelo ya tlhatlhobo ya lefelo le leano la phepafatso, fa go tlhokega, kwa go Tona kgotsa MEC mo nakong e e tsepamisitsweng mo kitsisong.”; le

30

(c) ka kemisetso mo karolotlaleletsong (2) ya temana (a) ka temana e e latelang: 35

“(a) Pegelo ya tlhatlhobo ya lefelo le leano la phepafatso, fa go tlhokega, e tshwanetse go ikamanya le dikaelo tse di ka tswang di phasaladitswe kgotsa di neetswe Tona kgotsa MEC mo kitsisong e e tshalositsweng mo karolong 36(1) kgotsa (6) e bile e tshwanetse go akaretsa tshedimosetso ya gore a lefelo la tlhotlhomiso le kgotlelegile.”

40

Tlhabololo ya karolo 38 ya Molao 59 wa 2008

69. Karolo 38 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka kemisetso mo karolotlaleletsong (1) ya mafoko a a tlang fa pele ga temana (a) ka mafoko a a latelang:

“Fa a sena go amogela pegelo ya tlhatlhobo ya lefelo le leano la phepafatso, fa go tlhokega, e e tshalositsweng mo karolong 37, Tona kgotsa MEC, go ya ka moo maemo a leng ka teng, o ka, morago ga go rerisana le Tona [ya Merero ya Metsi le Dikgwa] e e rwalang maikarabelo a merero ya metsi le setheo sengwe le sengwe sa puso se se amegang, swetsa gore—”

45

Tlhabololo ya karolo 41 ya Molao 59 wa 2008

50

70. Karolo 41 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka kemisetso ya dikarolotlaleletso (1), (2) le (3) ka dikarolotlaleletso tse di latelang, ka tatelano:

- “(1) Tona o tshwanetse go tshola rejisetara ya bosetšhaba ya lefatshe le le kgotlelegileng ya dikgaolo tsa **[tlhotlhomiso]** lefatshe le le kgotlelegileng tse di akaretsang tshedimosetso ka ga—
- (a) beng le badirisi bangwe le bangwe ba dikgaolo tsa **[tlhotlhomiso]** lefatshe le le kgotlelegileng; 5
- (b) lefelo la **[tlhotlhomiso]** dikgaolo tsa lefatshe le le kgotlelegileng;
- (c) mofuta le kwa kgotlelo e e kaiwang e tswang teng;
- (d) gore **[a tlhotlhomise]** kgaolo ya lefatshe le le kgotlelegileng—
- (i) **[e kgotlelegile,]** e baya boitekanelo kgotsa tikologo mo kotsing, e bile e tshwanetse go phepafatswa ka bonako; 10
- (ii) **[e kgotlelegile,]** e baya boitekanelo kgotsa tikologo mo kotsing e bile e tshwanetse go phepafatswa mo nakong e e totobaditsweng; kgotsa
- (iii) **[e kgotlelegile,]** ga e lere kotsi ya ka pele, mme dikgato di a tlhokega go samagana le tebelelo le taolo ya kotsi eo; **[kgotsa]** e bile 15
- [(iv) ga e a kgotlelega;** 15
- (e) **maemo a ditiro dingwe le dingwe tsa phepafatso mo dikgaolong tsa ditlhotlhomiso; le]**
- (f) dikganelo tsa tiriso tse di beilweng mo **[tlhotlhomisong]** kgaolong ya lefatshe le le kgotlelegileng. 20
- (2) Tona o ka fetola maemo a **[tlhotlhomiso]** kgaolo ya lefatshe le le kgotlelegileng le le tlhalositsweng mo karotlaleletsong (1)(d)(i) kgotsa (ii) jaaka go tlametswe mo kalotlaleletsong (1)(d)(iii) kgotsa (iv) fa taolo ya phepafatso e obametswe kgotsa fa mabaka mangwe a diragala mme a dira gore phetogo ya go nna jalo e siame.
- (3) MEC yo o tlhagisitseng **[tlhotlhomiso]** kgaolo ya lefatshe le le kgotlelegileng o tshwanetse go naya Tona tshedimosetso e e maleba gore e tle e kwalwe mo rjisetareng ya bosetšhaba ya lefatshe le le kgotlelegileng.”. 25

Tlhabololo ya karolo 43 ya Molao 59 wa 2008, jaaka e tlhabololwa ka karolo 21 ya Molao 25 wa 2014

71. Karolo 43 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e a tlhabololwa— 30
- (a) ka kemisetso mo karotlaleletsong (1A) e e latelang:
- “(1A) Tona e e rwalang maikarabelo mabapi le ditlhagiso tsa diminerale ke molaodi wa kabo ya laesense mo tiro ya taolo ya leswe e leng tiro ya go epa jaaka go tlhalositswe mo Molaong wa Bosetšhaba wa Tsamaiso ya Tikologo.”. 35
- (b) ka kemisetso ya karotlaleletso (1B) ka karotlaleletso e e latelang:
- “(1B) Tona e e rwalang maikarabelo mabapi le ditlhagiso tsa diminerale o rwala maikarabelo a go tsenngwa mo tirisong ga **[dikabelo tse di amanang le]** thulaganyo ya kabo ya laesense e e tlametsweng mo Kgaolong eno mabapi le merero e e kailweng mo karotlaleletsong (1A).”; 40
- (c) ka kemisetso ya karotlaleletso (3) ka karotlaleletso e e latelang:
- “(3) Go sa nyatswe dikarotlaleletso (1), (1A) le (2), Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale le MEC ba ka dumalana gore kopo kgotsa dikopo tsa dilaesense tse di mabapi le tiro nngwe le nngwe ya taolo ya leswe—
- (a) tse di kailweng mo karotlaleletsong (1), di ka sekasekwa ke MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale; **[kgotsa]** 50
- (aA) tse di kailweng mo karotlaleletsong (1A), di ka sekasekwa ke Tona; kgotsa
- (b) tse mabapi le tsona MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale a supilweng jaaka molaodi wa dilaesense, di ka sekasekwa ke Tona.”; le 55
- (d) ka go tlaleletswa ka temanatlaleletso e e latelang:
- “(4) (a) Go tsamaelana le karolo 125(2)(b) ya Molaotheo, nako nngwe le nngwe fa bolaodi jwa dilaesense, jo bo kailweng mo karotlaleletsong (2), bo palelwa ke go tsaya tshwetso mo kopong ya laesense ya tsamaiso ya leswe mo nakong e e neetsweng ke Molao ono, motho yo o dirileng 60

kopo ya laesense ya tsamaiso ya leswe o ka dira kopo go Tona gore a tseye tshwetso.

(b) Motho yo o kailweng mo temaneng (a) o tshwanetse go itsise MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, ka go kwala ka ga maikaelelo a go diragatsa boikgethelo jo bo mo temaneng (a) bonnye malatsi a le 30 pele ga tiragatso ya boikgethelo joo.

(c) Kopo e e tlhalositsweng mo temaneng (a) e tshwanetse, bonnye, go nna le dikwalo tsotlhe tse di romeletsweng MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, mabapi le kopo ya laesense ya tsamaiso ya leswe, go kgontsha Tona go tsaya tshwetso.

(d) Pele a tsaya tshwetso e e tlhalositsweng mo temaneng (a), Tona o tshwanetse go kopa MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, go mo tlamela ka pegelo mo nakong e e totobaditsweng e e ka ga maemo le mabaka a a dirileng gore a palelwe ke go tsaya tshwetso mo kopong ya laesense ya tsamaiso ya leswe e e kailweng.

(e) Morago ga go amogela pegelo e e kailweng mo temaneng (d) kgotsa mo lebakeng la fa go sa amogelwa tsibogo kgotsa tsibogo e e kgotsofatsang kgotsa tirisano mmogo go tswa go MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, mo nakong e e totobaditsweng Tona o tshwanetse go, mo go leng maleba—

(i) itsise modirakopo mo lebakeng la fa MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, a ikamantseng le ditaello tse di maleba;

(ii) thusa MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, go tsamaelana le karolo 125(3) ya Molaotheo go diragatsa ditlamego tsa gagwe ka fa tlase ga Molao ono; kgotsa

(iii) laela MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, go tsaya tshwetso le dikgato tse dingwe tse di maleba jaaka Tona a ka bona go tlhokega mo nakong e e totobaditsweng.

(f) Mo lebakeng la fa MEC kgotsa Tona e e rwalang maikarabelo a tlhagiso ya diminerale, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, a palelwa ke go tsaya tshwetso mo nakong e e totobaditsweng kgotsa ka mokgwa ofe a palelwa ke go ikamanya le ditaello tse di tlhalositsweng mo temaneng (e)(iii), Tona o tshwanetse go tsaya tshwetso mo nakong e e amogelesegang.

(g) Tona o tshwanetse, ka nako e le esi le kgoroso ya pegelo ya ngwaga e e tlhalositsweng mo karolong 40(1)(d)(i) ya *Public Finance Management Act, 1999* (Molao 1 wa 1999), romela pegelo kwa Palamenteng e e tlhalosang dintlha tse di mabapi le tiragatso ya thata e e kailweng mo karolong eno mo nakong ya ngwaga wa ditšhelete o o fetileng.”.

Phimolo ya karolo 43A ya Molao 59 wa 2008

72. Karolo 43A ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e a phimolwa.

Tlhabololo ya karolo 52 ya Molao 59 wa 2008

73. Karolo 52 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka kemisetso ya karolotlaleletso (5) ka karolotlaleletso e e latelang:

“(5) Fa tikologo kgotsa ditshwanelo kgotsa dikgatlhago tsa baamegi ba bangwe di lebege e kete di tla amega bobbe, [Tona kgotsa MEC] bolaodi jwa dilaesense bo tshwanetse, pele bo swetsa ka kopo ya tshutiso, go kopa modirakopo go dira tsamaiso ya therisano e e ka nnang maleba mo maemong ao go lemosa ditheo tsa puso tse di maleba, batho ba ba nang le kgatlhego le setšhaba ka kopo ya tshutiso ya laesense ya tsamaiso ya leswe.”.

Tlhabololo ya karolo 54 ya Molao 59 wa 2008

74. Karolo 54 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka go tsenngwa morago ga karotlaleletso (2) ga karotlaleletso e e latelang:

“(2A) Pharologantsho ya laesense ya tsamaiso ya leswe e go ya ka tuelo ya tuelelo e e neetsweng ya tsamaiso.” 5

Tlhabololo ya karolo 67 ya Molao 59 wa 2008, jaaka e tlhabololwa ka karolo 23 ya Molao 25 wa 2014

75. Karolo 67 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa— 10

(a) ka kemisetso mo karotlaleletsong (1) ya temana (a) ka temana e e latelang:

“(a) tlola kgotsa a retelelwa ke go ikamanya le molawana wa karolo 15, 16(1)(c), (d), (e) kgotsa (f), 20, 26(1), [43A,] kgotsa taelo nngwe le nngwe ka fa tlase ga karolo 38(2) kgotsa (3) kgotsa kitsiso ka fa tlase ga karolo 17(2) kgotsa 18(1);” le 15

(b) ka go tsenngwa mo karotlaleletsong (1) morago ga temana (f) ga temana e e latelang:

“(fA) tlola kabelo nngwe le nngwe mo meetlong le maemong a a tlhalositsweng mo temaneng (f), e mo go yona tlolo eo e supilweng jaaka tlolomolao, mme mo lebakeng leo temana (f) ga e diriswe;” 20

Tlhabololo ya karolo 69 ya Molao 59 wa 2008, jaaka e tlhabololwa ka karolo 24 ya Molao 25 wa 2014

76. Karolo 69 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka go ntshiwa mo karotlaleletsong (1) ga temana (iA).

Phimolo ya karolo 69A ya Molao 59 wa 2008 25

77. Karolo 69A ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e a phimolwa.

Tlhabololo ya karolo 71 ya Molao 59 wa 2008

78. Karolo 71 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa jaana— 30

(a) ka kemisetso ya karotlaleletso (2) ka karotlaleletso e e latelang:

“(2) Melawana e e dirilweng go ya ka karolo 69 le 70 e ka laela gore mongwe le mongwe yo o tloang kgotsa yo o retelelwang ke go ikamanya le ditaello tsa yona o bonwa molato wa go tlola molao e bile o tshwanetse ke katlholo ya— 35

(a) go golegwa sebaka sa paka e e sa feteng dingwaga tse tlhano;

(b) tuediso e e sa feteng dimilione tse tlhano tsa diranta, mme mo lebakeng la go bonwa molato gape kgotsa la bobedi, tuediso e e sa feteng R10 dimilione kgotsa go golegwa sebaka sa paka e e sa feteng dingwaga tse 10 kgotsa mo mabakeng ka bobedi tuediso le go golegwa goo; kgotsa 40

(c) tuediso le go golegwa ka bobedi.”; le

(b) ka go tsenngwa morago ga karotlaleletso (2) ga karotlaleletso e e latelang:

“(2A) Melawana e e dirilweng go ya ka karolo 69 le 70 e ka farologanya magareng ga dikotlhao tsa tlolo ya ditaello tsa yona tse di farologaneng, mme kotlhao ya makisimamo ga e a tshwanela go feta kotlhao e e tlametsweng mo karotlaleletsong (2).” 45

Tlhabololo ya karolo 74 ya Molao 59 wa 2008

79. Karolo 74 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008 e tlhabololwa ka kemisetso ya karotlaleletso (1) ka karotlaleletso e e latelang: 50

“(1) Motho mongwe le mongwe kgotsa setheo sa puso o ka dira kopo ya gore a gololwe mo tirisong ya taelo ya Molao ono ka go kwalela—

- (a) go Tona [**kgotsa**];
- (b) fa Tona e e rwalang maikarabelo mabapi le tlhagiso ya diminerale a rwala maikarabelo a go diragatsa taelo ya Molao o motho kgotsa setheo sa puso se tlhokang go gololwa mo go yona, go Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale; kgotsa 5
- (c) fa MEC a rwala maikarabelo a go tsamaisa taelo ya Molao o motho kgotsa setheo sa puso se dirileng kopo ya go gololwa mo go yona, go MEC, ntle le kgololo go tswa mo tlhokegong ya go fitlhelela laesense ya tsamaiso ya leswe e e tlhalositsweng mo Kgaolong 5.”.

Tlhabololo ya karolo 75 ya Molao 59 wa 2008 10

80. Karolo 75 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa ka kemisetso ya dikarotlaleletso (1) le (2) ka dikarotlaleletso tse di latelang, ka tatelano:

- “(1) Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, o ka kopa mokopi yo o tlhalositsweng mo karolong 74 go neelana ka tshedimosetso ya tlaleletso fa tshedimosetso eo e tlhokega mabapi le maitlomo a go itsise ka tshwetso ya Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC. 15
- (2) Fa ditshwanelo kgotsa dikgatlhego tsa baamegi ba bangwe di ka angwa bobee ke kgololo e e tshitsintsweng, Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, o tshwanetse, pele a swetsa ka kopo, go kopa modirakopo go— 20
- (a) romela kopo kwa setheong sa puso se se maleba, batho ba ba nang le kgatlhego le setšhaba ka go tshwara ditsamaiso tsa botsayakarolo jwa mo phatlhalatseng jo bo tlhagisitsweng ke Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC; le 25
- (b) [**go**] romela ditshwaelo dingwe le dingwe tse di amogetsweng go tswa kwa setšhabeng go latela tsamaiso kwa go Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC.”.

Tlhabololo ya karolo 76 ya Molao 59 wa 2008 30

81. Karolo 76 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa jaana—

- (a) ka kemisetso mo karotlaleletsong (1) ya mafoko a a tlang fa pele ga temana (a) ka mafoko a a latelang: 35
- “Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, o ka—”;
- (b) ka kemisetso mo karotlaleletsong (3) ya mafoko a a tlang fa pele ga temana (a) ka mafoko a a latelang: 40
- “Fa kopo e amogetswa, Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, o tshwanetse go rebola kitsiso e e kwetsweng ya kgololo go modirakopo e e tlhagisang—”; le
- (c) ka kemisetso mo karotlaleletsong (4) ya mafoko a a tlang fa pele ga temana (a) ka mafoko a a latelang: 45
- “Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC, go ya ka moo mabaka a leng ka teng, ka kitsiso mo *Lokwalodikgannyeng la Puso* o ka golola setheo sa puso mo taelong ya Molao ono fa—”.

Tlhabololo ya karolo 77 ya Molao 59 wa 2008

82. Karolo 77 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e tlhabololwa jaana— 50

- (a) ka kemisetso mo karotlaleletsong (1) ya mafoko a a tlang fa pele ga temana (a) ka mafoko a a latelang: 55
- “Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC o ka—”; le
- (b) ka kemisetso ya dikarotlaleletso (2) le (3) ka dikarotlaleletso tse di latelang, ka tatelano:

“(2) Pele go sekegwa, go gogelwa morago kgotsa go fetolwa kgololo, Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC o tshwanetse go naya motho yo o neilweng kgololo tšhono ya go tshwaela, ka go kwala, ka mabaka a tshekego, kgogelomorago kgotsa phetolo.

5

(3) Fa kgololo e neetswe mabapi le tiro ya tsamaiso ya leswe, kgotsa karolo ya yona, le tsholo ya tiro ya tsamaiso ya leswe e sutisitswe, kgololo e ka, ka tetla ya Tona, Tona e e rwalang maikarabelo a ditlhagiso tsa diminerale kgotsa MEC, sutiswa ke motho yo o tshotseng kgololo go mong yo mošwa wa tiro ya tsamaiso ya leswe.”

10

Kemisetso ya ditlhagiso tse di rileng mo Molaong 59 wa 2008

83. Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, o tlhabololwa ka kemisetso ya tlhagiso “Tona ya Merero ya Metsi le Dikgwa”, gongwe le gongwe fa e tlhagelelang, ka tlhagiso “Tona e e rwalang maikarabelo a merero ya metsi”.

Phimolo ya ejule 3 ya Molao 59 wa 2008, jaaka o tsentswe karolo 18 ya Molao 26 wa 2014

15

84. Sejule 3 ya Tsamaiso ya Tikologo ya Bosetšhaba: Molao wa Leswe, 2008, e a phimolwa.

Vervanging van artikel 12 van Wet 62 van 2008, soos gewysig deur artikel 26 van Wet 25 van 2014

20

85. Artikel 12 van die Wysigingswet op Nasionale Omgewingsbestuur, 2008, word hierby deur die volgende artikel vervang:

“**12.** (1) Waar, voor 8 Desember 2014—

(a) ’n omgewingsmagtiging of ’n afvalbestuurslisensie vereis is vir aktiwiteite wat regstreeks verband hou met—

25

(i) prospektering of eksplorاسie van ’n minerale of petroleumhulpbron; of

(ii) uithaal en primêre verwerking van ’n minerale of petroleumhulpbronne,

en sodanige omgewingsmagtiging of afvalbestuurslisensie verkry is;

30

en

(b) ’n reg, permit of vrystelling vereis is ingevolge die ‘Mineral and Petroleum Resources Development Act, 2002’ (Wet No. 28 van 2002), vir—

(i) prospektering of eksplorاسie van ’n minerale of petroleumhulpbron; of

35

(ii) uithaal en primêre verwerking van ’n minerale of petroleumhulpbron,

en sodanige reg, permit of vrystelling verkry is, en aktiwiteite in sodanige omgewingsmagtiging, afvalbestuurslisensie, reg, permit of vrystelling gemagtig ná 8 Desember 2014 ’n aanvang geneem het,

40

word sodanige omgewingsmagtiging, afvalbestuurslisensie, reg, permit of vrystelling geag die vereistes van die Wet te vervul: Met dien verstande dat waar ’n aansoek om ’n omgewingsmagtiging of afvalbestuurslisensie geweier is of nie verkry is nie ingevolge die Wet

45

vir aktiwiteite wat regstreeks verband hou met prospektering, eksplorاسie of uithaal van ’n minerale of petroleumhulpbron, met inbegrip van primêre verwerking, hierdie subartikel nie van toepassing is nie.

45

(2) Ondanks subartikel (1), kan die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne die houer van ’n reg, permit of enige ou orde reg, indien hy of sy van oordeel is dat die prospektering, myn, eksplorاسie en vervaardigingsbedrywighede waarskynlik onaanvaarbare besoedeling, ekologiese agteruitgang of skade aan die omgewing tot gevolg kan hê,

45

opdrag gee om enige stappe te doen om die omgewingsbestuursplan of omgewingsbestuursprogram op te gradeer om die tekortkominge in die plan of program te hanteer.

50

(2) Ondanks subartikel (1), kan die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne die houer van ’n reg, permit of enige ou orde reg, indien hy of sy van oordeel is dat die prospektering, myn, eksplorاسie en vervaardigingsbedrywighede waarskynlik onaanvaarbare besoedeling, ekologiese agteruitgang of skade aan die omgewing tot gevolg kan hê,

50

opdrag gee om enige stappe te doen om die omgewingsbestuursplan of omgewingsbestuursprogram op te gradeer om die tekortkominge in die plan of program te hanteer.

55

opdrag gee om enige stappe te doen om die omgewingsbestuursplan of omgewingsbestuursprogram op te gradeer om die tekortkominge in die plan of program te hanteer.

55

(3) Die Minister verantwoordelik vir minerale hulpbronne moet 'n omgewingsmagtiging uitreik as hy of sy oortuig is dat die tekortkominge in die omgewingsmagtigingsplan of omgewingsbestuursprogram in subartikel (2) bedoel, hanteer is en dat aan die vereistes in Hoofstuk 5 van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, vervat, voldoen is.”

5

Oorgangsmaatreëls vir residu neerslae en residu voorraadstapels

86. (1) Ondanks die herroeping van die bepalings in verband met residu voorraadstapels in die “National Environmental Management: Waste Act, 2008”, deur die Wysigingswet op Nasionale Omgewingswette, 2022, bly enige goedkeuring toegestaan of afvalbestuurslisensie uitgereik in verband met residu neerslae en residu voorraadstapels, van toepassing totdat dit verstryk of totdat dit vervang word kragtens die bepalings van die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998.

10

(2) Ondanks die herroeping van artikel 69(iA) van die “National Environmental Management: Waste Act, 2008”, bly die regulasies uitgevaardig in verband met die bestuur van residu neerslae en residu voorraadstapels ingevolge hierdie artikel, van krag en word geag kragtens die Wet op Nasionale Omgewingsbestuur, 1998, uitgevaardig te wees.

15

Oorgangsbepalings vir Afvalbestuursburo

87. (1) Enigiets kragtens die herroepde bepalings in Deel 7A van die “National Environmental Management: Waste Act, 2008”, gedoen, bly geldig totdat enigiets kragtens die bepalings wat die bepalings in Deel 7A vervang, dit omverwerp.

20

(2) Die Afvalbestuursburo in plek by inwerkingtreding van die Wysigingswet op Nasionale Omgewingsbestuurswette, 2022, bestaan voort totdat die lede van die Raad ingevolge artikel 34G van die “National Environmental Management: Waste Act, 2008” (soos deur hierdie Wysigingswet gewysig), aangestel is.

25

(3) Die Minister kan opdrag gee dat die werknemers of die Hoof- Uitvoerende Beampte van die Afvalbestuursburo ten tyde van die inwerkingtreding van die Wysigingswet op Nasionale Omgewingsbestuurswette, 2022, in dieselfde posisies deur die nuwe struktuur geabsorbeer word.

Oorgangsbepaling weens wysiging van omskrywing van “afval”

30

88. (1) Enige stof, materiaal of voorwerp, wat “afval” is ingevolge die omskrywing van “afval”, maar wat nie voor die inwerkingtreding van die gewysigde omskrywing as sulks beskou is nie, moet as afval beskou word vanaf die datum van inwerkingtreding van die gewysigde bepaling, tensy dit uitgesluit word ingevolge artikel 4 van die bestek van die “National Environmental Management: Waste Act”, 2008.

35

(2) 'n Persoon in beheer van die stof, materiaal of voorwerp moet binne 60 dae vanaf die datum van die inwerkingtreding van die omskrywing van “afval”—

- (a) óf aansoek doen om 'n afvalbestuurlisensie, as die persoon 'n aktiwiteit verrig wat ingevolge artikel 19(1) van die Wet gelys is, indien van toepassing; of
- (b) voldoen aan 'n norm of standaard, as die persoon 'n aktiwiteit verrig, wat ingevolge artikel 19(3) van die Wet gelys is, indien van toepassing; of
- (c) aansoek doen om die uitsluiting van die stof, materiaal of voorwerp uit die omskrywing van afval op die voorgeskrewe wyse.

40

Kort titel en inwerkingtreding

89. Hierdie Wet heet die Wysigingswet op Nasionale Omgewingsbestuurswette, 2022, en tree in werking op 'n datum deur die President by proklamasie in die *Staatskoerant* bepaal.

45

